

תפסיר רס"ג

פֶּאֶדְיָא בְּתִלְאֲתִיזָה נְפֵר. וְקוּפִי
אִמְאֵמָה. פִּלְמֵא רֵאָהִם. תֵּאֲצִיר
תִּלְקֵאָהִם טֵן בֵּאֲב אֱלִכְבֵּא.
וְסִגְד עֲלֵי אֱלֵאֲרִיץ: (ג) פִּקְאֵל
יֵא וְלִי אֱלֵלָה. אֵן וְגִדַּת חֲצֵאֵא
עֲנֻדָּד. פִּלָּא תִּגְוִז עֵן עֲבֻדָּד:

וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים
נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיִּרְץ
לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל
וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה: וַיִּקַּף עֵינָוְהִי
וַחֲזָא. וְהֵא תִלְתָּא גּוּבְרִין. קִימִין עֲלוּוְהִי.

וַחֲזָא. וְהֵט לְקִדְמוֹתָהוֹן מִתְרַע מִשְׁפָּנָא. וְסִגִּיד עַל אֶרְעָא: ג וַיֹּאמֶר
אֲדָנִי אִם־נָא מֵעַתָּה חֵן בְּעֵינֶיךָ אֶל־נָא תַעֲבֹר
מֵעַל עֲבֻדָּד: וַאֲמַר. יי. אִם כָּעַן אֲשַׁפְּחִית רַחֲמִין בְּעֵינֶךָ. לָא כָּעַן

— רס"י —

הראשון כמשמעו והשני לשון הבנה, נסתכל
שהיו נצבים במקום אחד והבין שלא היו
רוצים להטריחו ואף על פי שיודעים היו
שיצא לקראתם, עמדו במקומם לכבודו
ולהקראתו שלא רצו להטריחו, וקדם הוא
ורץ לקראתם. בבבא מציעא (פו ז) כתיב
נצבים עליו, וכתיב וירץ לקראתם, כד חזויה
דהנה שרי ואסר פרשו הפנו, מיד וירץ
לקראתם: ג ויאמר אדני אם נא וגו'. לגדול
שבהם אמר, וקראם בלם אדונים ולגדול
אמר אל נא תעבר, ופיון שלא יעבר הוא,
יעמדו חבירי עמו, ובלשון זה הוא חול. דבר
אחר קודש הוא, והיה אומר להקדוש ברוך
הוא להמתין לו עד שירוך ויכניס את
האורחים, ואף על פי שכתוב אחר (פסוק ז)
וירץ לקראתם, האמירה קודם לכן היתה,
ודרך המקראות לדבר כן, כמו שפרשתי
אצל (ו ג) לא ידון רוחי באדם, שנכתב אחר

שלא להטריחו באורחים, ולפי שראוהו
מצטער שלא היו אורחים באים,
הביא המלאכים עליו בדמות אנשים:
ז והנה שלשה אנשים. אחד לבשר את
שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות
את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי
שליחויות. תדע לך שכן כל הפרשה הוא
מזכירן בלשון רבים (פסוק ח) ויאכלו (פסוק ט)
ויאמרו אליו, ובבשורה נאמר (שס י) ויאמר
שוב אשוב אליך, ובהפיכת סדום הוא אומר
(יט כז) כי לא אוכל לעשות דבר, (שס כח),
לביתי הפכי, ורפאל שרפא את אברהם
הלך משם להציל את לוט, הוא שנאמר
(שס יז) ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר
המלט על נפשך, למדת שהאחד היה מציל:
נצבים עליו. לפניו, כמו (צמדזכ ז ט) ועליו
מטה מנשה. אבל לשון נקיה היא כלפי
המלאכים: וירא. מהו וירא וירא שני פעמים,

וזלך הדקדוק: ג ויאמר אדני. כתב רבינו יונה כי כל ויאמר ויאכל פתח באתנחה וסוף פסוק
לזה הטעם לפי שהם מועתקים בצירי ואע"פ שהצווי אכול אמור ומנהג הלשון להיות הצווי
והאיתן שוים. הרד"ק (מהר"ב). וזו ראייה כי כל ויאמר דויען איוב בפתח מלרע. דכלל הוא דכל
ויאמר בסגול מלעיל ובפתח מלרע ודו"ק:

תפסיד רס"ג

(ד) יקדים לכם קליל מן מא. ואגסלו ארגלכם. ואסתנדו תחת אלשגרה: (ה) ואקדים פסרה מן אלטעאם. ואסנדו קלובכם בעד ד'לך תמציון. פאן עלי ד'לך מרתם בעבדכם. קאלו אצנע כמא קלת: (ו) פאסרע אברהים. אלי אלכ'בא אלי שרה. וקאל

תעבר מעל עבדך: יקחנא

מעט-מים ורחצו רגליכם

והשענו תחת העין: יסבון

בען זעיר מ'א. ואסחו רגליכון:

ואסתמיכו תחות אילנא: ואקחה

פת-לחם וסעדו לבכם

אחר תעברו פי-על-פן

עברתם על-עבדכם ויאמרו פן תעשה פאשר

דברת: ואסב פתא דלחמא. וסעדו לבכון פתר פן תעברון. ארי

על פן עברתון על עבדכון. ואמרו פן תעביד כמא דמלילתא:

וימהר אברהם האלה אל שרה ויאמר

מהרי שלש סאים קמח סלת לנשי ועשי

עגות: ואוחי אברהם. למשפנא לות שרה. ואמר. אוחא. תלת

— רס"י —

סעד לבך פת לחם. בפתובים (מכילס קד טו) ולחם לבב אנוש יסעד. אמר רבי חמא לבבכם אין פתיב פאן אלא לבכם, מגיד שאין יצר הרע שולט במלאכים: **אחר תעברו.** אחר פן תלכו: **פי על פן עברתם.** פי הדבר הזה אני מבקש מכם מאחר שעברתם עלי לכבודי: **פי על פן.** כמו על אשר, וכן כל פי על פן שבמקרא (לקמן יט ח) פי על פן באו בצל קורתני, (לקמן לג י) פי על פן ראיתי פניך, (סס נח כו) פי על פן לא נתתיה, (נמדנר י לא) פי על פן ידעת חנותנו: וקמח סלת. סלת לעוגות, קמח לעמילן של-טבחים. לכסות את הקדרה,

ויולד נח (כ ז), ואי אפשר לומר אלא אם פן קודם הגזרה עשרים שנה, ושתי הלשונות בבראשית רבה (מח י): ד' יקח נא. על ידי שליח, והקדוש ברוך הוא שלם לבניו על ידי שליח שנאמר (נמדנר כ יא) וירם משה את ידו ויך את הסלע: **ורחצו רגליכם.** כסבור שהם ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו. אבל לוט שלא הקפיד, הקדים לינה לרחיצה, שנאמר (יט ז) ולינו ורחצו רגליכם: **תחת העין.** תחת האילן: **כ' וסעדו לבכם.** בתורה בנביאים ובפתובים מצינו דפתא סעדתא דלבא. בתורה סעדו לבכם. בנביאים (שופטים יט ט)

שמך המור (ט) **אחר תעברו.** המנהג הנפוץ להפריד ביניהם. וכ"כ הרשי"ה.

תפסיר רס"ג

אסרעי בתלאתיה אצואע מן סמיד דקיק. אעגניה ואצנעיה מלילא: ז) ואלוי דמן אלפקר חאציר אברהים. פאכדי עגלא. רכיציא וטייבא ודפעח אלוי אלג'לאם. ואסתעגלה פי אצלחה: ח) ואכדי סמנא ולבנא. ואלעגל אלדי אצלחה. וגעל דילד בין אידיהם. ודו ואקף אמאמהם. תחת אלשגרה פאכלו: ט) פקאלו לה. אין שרה זוגתך. קאל הודיא היא פי אלכ'בא:

סאון קמחא סולתא. לוישי ועבידי גריצן:

וְאֶל־הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם
וַיִּקַּח בֶּן־בָּקָר רֶדֶד וְטוֹב
וַיִּתֵּן אֶל־הַנֶּעֶר וַיִּמְהַר
לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: וּלְבֵית תּוֹרֵי רְהֵט
אֲבָרָהָם. וּנְסִיב בַּר תּוֹרֵי. רְפִיךְ וְטֹב וַיְהִי
לְעוֹלִימָא. וְאוֹחֵי לְמַעַבְד יְתִיָּה:
וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֶלֶב
וּבֶן־הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן
לְפָנֵיהֶם וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם

תחת העץ ויאכלו: ונסיב שמן וחלב. ובר תורי דעבד. ויהב קדמיהון. והוא משמיש עלויהון. תחות אילנא ואכלו: ט) ויאמרו אליו אייה שרה אשתך ויאמר הנה באהל: ואמרו ליה. אן שרה אתתך. ואמר הא במשבנא:

— רס"י —

ותניא רבי שמעון בן אלעזר אומר כל מקום שהכתב רבה על הנקדה אתה דורש הכתב וכו'. וכאן הנקדה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה. שאף לשרה שאלו איז אברהם, למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה ולאשה על האיש. בבבא מציעא (פו ב) אומרים יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה. אמר רבי יוסי בר חנינא כדי לשגר לה כוס של ברכה: הנה באהל. צנועה היא:

ולשאוב את הזחמא: ז) בן בקר רד וטוב. שלשה פרים היו כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל: אל הנער. זה ישמעאל לחנכו במצות: ח) ויקח חמאה וגוי. ולחם לא הביא לפי שפרסה שרה נדה, שחזר לה אורח כנשים אותו היום, ונטמאת העיסה: חמאה. שומן החלב שקולטין מעל פניו: ובן הבקר אשר עשה. אשר תקן קמא קמא שתקן אמטי ואיתי קמיהו: ויאכלו. נראו כמו שאכלו, מכאן שלא ישנה אדם מן המנהג: ט) ויאמרו אליו. נקוד על איז שבאליו.

תפסיר רס"ג

(י) קאל. סארגע אליך פי מתיל
 תדיא אלוקת מן קאבל. ויפון
 אבן לשרה וזגתך. ושרה
 תסמע. ענד באב אלכ'בא והו
 וראה: יא) ואברהים ושרה
 שאכ'א. וטענא פי אלסן.
 ואנתה'י אן יפון לשרה. סביל
 כאלנסא: יב) פציחפת שרה
 פי נפסהא קאילא. בעד אן
 בלית יפון לי זי. וסידי שיד:

וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלַיךָ
 כַּעַת חַיָּה וְהַנְּהִיבֵן לְשָׂרָה
 אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שָׁמְעַת פָּתַח
 הָאָהֳלָה וְהוּא אַחֲרָיו: וַאֲמַר.
 מִתָּב אֲתוּב לְוַתְךָ כַּעֲדֹן דְּאֲתוֹן קַיְמִין.
 וְהָא בְּרָא לְשָׂרָה אֶתְתְּךָ. וְשָׂרָה שָׁמְעַת.
 בַּתְּרַע מִשְׁכָּנָא וְהוּא אַחֲרוּזָהּ:
 וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה וְקָנִים

בְּאִים בַּיָּמִים חֲדָל לְהִיּוֹת לְשָׂרָה אֵרֶח פְּנֵשִׁים:
 וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה סִיבּוּ. עָלוּ בַּיּוֹמִין. פֶּסֶק מִלְמַהוּי לְשָׂרָה. אֹרֶח פְּנֵשִׁים:
 וַתַּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלָתִי
 הִיטָה-לִּי עֲדָנָה וְאֲדַנִּי זָקֵן: וַחַיִּיכַת שָׂרָה בְּמַעְהָא
 לְמִימַר. בְּתַר דְּסִיבִית תְּהִי לִי עוֹלִימוּ. וְרַבּוּנִי סִיב:
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָהָם לְמָה זֶה צַחֲקָה

— רס"י —

ומחר מת. בין חי ובין מת למועד הנה וגי:
 כַּעַת חַיָּה. כַּעַת הַזֹּאת לְשָׁנָה הַבֹּאֶה, וּפְסָח
 הַיָּה, וּלְפָסָח הַבֹּא גֵלֵד יִצְחָק, מִדְּלֵא קִרְיִין
 כַּעַת אֵלָא כַּעַת. כַּעַת חַיָּה. כַּעַת הַזֹּאת
 שְׁתֵּהָא חַיָּה לְכֶם שְׁתֵּהוּי בְּלְכֶם שְׁלָמִים
 וְקַיְמִים: וְהוּא אַחֲרָיו. הַפְּתַח הַיָּה אַחַר
 הַמְּלָאָךְ: יא חֲדָל לְהִיּוֹת. פֶּסֶק מִמְּנָה: אֵרֶח
 פְּנֵשִׁים. אֹרֶח נְדוּת: יב בְּקִרְבָּהּ. מִסְתַּכְּלַת
 בְּמַעֲיָה וְאַמְרָה אֶפְשֵׁר הַקְּרָבִים הַלְלוּ טַעוּנִין
 וְלֵד, הַשְּׂדִים הַלְלוּ שְׁצַמְקוּ מוֹשְׁכִין חֲלָב,
 תַּנְּחוּמָא (שׁוֹפְטִים יח): עֲדָנָה. צַחֲצוּחַ בְּשָׂרָה

י שׁוּב אָשׁוּב. לֹא בְּשָׂרוֹ הַמְּלָאָךְ שִׁיָּשׁוּב
 אֵלָיו אֵלָא בְּשְׁלִיחוּתוֹ שְׁלֵ-מְקוּם אָמַר לוֹ, כְּמוֹ
 (טו) וַיֹּאמֶר לָהּ מְלָאָךְ ה' הַרְבֵּה אֶרְבֶּה, וְהוּא
 אֵין בְּיָדוֹ לְהַרְבּוֹת, אֵלָא בְּשְׁלִיחוּתוֹ שְׁלֵ-
 מְקוּם, אָף כֵּאֵן בְּשְׁלִיחוּתוֹ שְׁלֵ-מְקוּם אָמַר לוֹ
 בֵּן. אֶלִישַׁע אָמַר לְשׁוֹנְמִית (מַלְכִּים ז' ד טו)
 לְמוֹעֵד הַיָּה כַּעַת חַיָּה אֶת חוֹבְקַת בֵּן וְתֹאמַר
 אֵל אֲדוּנִי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֵל תְּכַזֵּב בְּשַׁפְּחָתְךָ,
 אוֹתָן הַמְּלָאָכִים שְׁבִשְׂרוּ אֶת שָׂרָה אָמְרוּ
 לְמוֹעֵד אָשׁוּב. אָמַר לָהּ אֶלִישַׁע אוֹתָם
 הַמְּלָאָכִים שְׁהֵם חַיִּים וְקַיְמִים לְעוֹלָם אָמְרוּ
 לְמוֹעֵד אָשׁוּב, אָבֵל אָנִי בְּשָׂר וְדָם שְׁהִיּוֹם חַי

זלך הדקדוק: ויאמר שׁוּב אָשׁוּב אֵלַיךְ. ב', עד שׁוּב הַרְדָּפִים וְדִין (מַהֲרָ"ם):

תפסיר רס"ג

יג) פקאל אללה לאברהים. לם צ'חפת שרה קאילא. איקינא. אלד וקד שכית: יד) איכ'פא ען אללה אמר. לאלוקת. ארגע אליד. פי מתיל הדיא אלוקת מן קאבל ולשרה אבן: טו) פג'חודת שרה קאילא. לם אצ'חך אד' כיאפת. קאל לא בל קד צ'חפת: טז) ת'ם קאם אלקום מן ת'ם. ואשרפו קבאלה' סדום. ואברהים מאצ'י מעדם

שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵף אֲמַנִּים

אֵלֶּךָ וְאֲנִי זָקְנָתִי: וְאָמַר יי
לְאַבְרָהָם. לְמָא דְנִן חַיִּיכַת שָׂרָה לְמִימַר.

הַבְּקוּשָׁא אֹלֵיךְ וְאַנָּא סִיבִית:

דִּי הִיפְלָא מִיְהוּה דְבַר

לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כִּיעַת

חַיָּה וּלְשָׂרָה בֵּן: הִיתְפְּסָא מִן

קָדָם יי פִּתְגָמָא. לְזִמְן. אֲתוּב לְוֹתְךָ.

כְּעֵדֵן דְּאִתְּוִן קַיִמִין וּלְשָׂרָה בַּר: [שע]

וְתַכַּחַשׁ שָׂרָה | לֵאמֹר לֹא צַחֲקָתִי כִּי | יִרְאֶה

וַיֹּאמֶר | לֹא כִּי צַחֲקָתִי: וְכַדִּיבַת שָׂרָה לְמִימַר. לֹא חַיִּיכַית

אַרִּי דְחִילַת. וְאָמַר לָא, בְּרַם חַיִּיכַת: וַיִּקְמוּ מִשָּׁם

הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל-פְּנֵי סָדֹם וְאַבְרָהָם הֵלֵךְ

עִמָּם לְשַׁלְחָם: וְקָמוּ מִתְּמָן גּוֹבְרִיא. וְאִסְתַּכִּיאוּ עַל אִפֵּי סָדֹם.

— רס"י —

טו) כִּי יִרְאֶה וְגוֹ כִּי צַחֲקָתִי. הִרְאִישׁוֹן מִשְׁמַשׁ לְשׁוֹן דְּהֵא שְׁנוֹתֵן טַעַם לְדַבְּרֵי וְתַכַּחַשׁ שָׂרָה לְפִי שִׁירָאָה, וְהַשְׁנִי מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן אֲלָא, וַיֹּאמֶר לֹא כְּדַבְּרֵיךְ הוּא אֲלָא צַחֲקָתִי, שְׁאֲמַרוּ רַבּוֹתֵינוּ כִּי מִשְׁמַשׁ בְּאַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת אִי, דִּילְמָא, אֲלָא דְהֵא: טז) וַיִּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סָדֹם. כָּל הַשְׁקֵפָה שְׁבַמְקָרָא לְרַעָה חוּץ מִהַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קְדָשָׁךְ (זכריס כו טו), שְׁגֵדוּל כַּח מִתְּנֹת עֲנִיִּים שְׁהוּפָךְ מִדַּת רַגְזוֹ לְרַחֲמִים:

וּלְשׁוֹן מִשְׁנָה (מנחות פו ב) מִשִּׁיר אֶת הַשְּׁעָר וּמַעֲדֵן אֶת הַבְּשָׂר. דְּבַר אַחַר לְשׁוֹן עֵדֵן, וְזִמְן וְסַת נְדוּת: יג) הֲאֵף אֲמַנִּים. הַגַּם אֲמַת אֵלֶּךָ: וְאֲנִי זָקְנָתִי. שְׁנָה הַכְּתוּב מִפְּנֵי הַשְּׁלוֹם, שְׁהָרִי הִיא אֲמַרָה וְאֲדוּנִי זָקֵן: יד) הִיפְלָא. כְּתַרְגוּמוֹ הִיתְפְּסָי, וְכִי שׁוּם דְּבַר מִפְּלָא וּמִפְּרָד וּמְכַסָּה מִמְּנֵי מַלְעָשׁוֹת כְּרַצוּנֵי: לְמוֹעֵד. לְאוֹתוֹ מוֹעֵד הַמִּיחָד שְׁקַבְעָתִי לָךְ אֲתָמוּל לְמוֹעֵד הַזֶּה בְּשָׁנָה הָאַחֲרַת:

זֶלֶק הַדְּקָדוּק: יי) וְאֲנִי זָקְנָתִי. הַקוּ"ף בַּפֶּתַח. וְכ"ה בַּמַּחְבֵּרֶת עִם פֶּתַחֲזִין בַּאֲתַנַּח: טז) וְתַכַּחַשׁ שָׂרָה | לֵאמֹר. כְּרֹב הַתִּיגָאן שְׁבַדְקָתִי לֹא יֵשׁ פְּסִיק בֵּין שָׂרָה וּבֵין לֵאמֹר. וְכֵן לְקַמֵּן בֵּין וַיֹּאמֶר וּבֵין לֹא. וּבַמְקַצַּת מִהַקְדָּמוֹנִים וּמַחְשׁוּבִיָּהם רֵאִיתִי פְּסִיק וְכ"ה בַּפְּסִיקָתָא שְׁבַמוֹסְרָה רַבְתָּא:

תפסיר רס"ג

לישייעהם: יז) פקאל אללה. אמכפי אנא מן אברהים. מא אנא צאנעה: יח) ואברהים. סתפון מנה. אמה כבירה עצימה. ויתבארך בה. גמיע אמם אלארץ: יט) ואנא מערפה. אנה סיאמר בניה ואלה מן בעדה. באן יחפצון טריק אללה. ליעמלו באלעדל ואלחכם. לקבל אן יפי אללה לאברהים. במא ועדה:

ואברהם. אזיל עמהון לאלוואיהון:
ויהוה אמר המכסה אני
מאברהם אשר אני עשה:
 וי אמר. המכסי אנא מאברהם. דאנא
 עביד: **וואברהם היו יהיה**
לגוי גדול ועצום ונברכו
בו כל גוי הארץ:
 ואברהם. מהוה יהוי. לעם סגי ותקוי.
 ויתברכו בדיליה. כל עממי ארעא:

כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו
ואת ביתו אחרי ושמרו דרך יהוה לעשות
צדקה ומשפט למען הביא יהוה על אברהם
את אשר דבר עליו: ארי גלי קדמי. בדיל דיפקיד. ית

— רס"י —

לשלחם. ללוותם, כסבור אורחים הם:
 י) המכסה אני. בתמיהה: אשר אני עשה.
 בסדום, לא יפה לי לעשות דבר זה שלא
 מדעתו, אני נתתי לו את הארץ הזאת,
 וחמשה כרפין הללו שלו הן, שנאמר (י יט)
 גבול הכנעני מצידן וגי באכה סדמה ועמרה
 וגי. קראתי אותו אברהם, אב המון גוים,
 ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב שהוא
 אוהבי: יט) ואברהם היו יהיה. מדרש אגדה
 (משלי י ז) וזכר צדיק לברכה. הואיל והזכירו
 ברכו. ופשוטו וכי ממנו אני מעלים, והרי
 הוא חביב לפני להיות לגוי גדול ולהתברך
 בו כל גוי הארץ: יט כי ידעתיו. לשון חבה,

זולק הרקדוק: י) המכסה אני מאברהם. כתב א"ת המ"ם בשוא פתח ע"כ. וזה מפני המאריך
 שבה"א: אשר אני עשה. אני, בטפחא בכל התיגאן:

כמו (כ"ט ז 6) מודע לאישה, (ס"ג ג 3) הלא
 בעז מדעתנו, (שמו"ג ל"ג י) ואדער בשם, ואמנם
 עיקר לשון כלם אינו אלא לשון ידיעה,
 שהמחבב את האדם מקרבו אצלו ויודעו
 ומפירו. ולמה ידעתיו, למען אשר יצוה לפי
 שהוא מצוה את בניו עלי לשמור דרכי. ואם
 תפרשהו בתרגומו יודע אני בו שיצוה את
 בניו וגי, אין למען נופל על הלשון: יצוה.
 לשון הוה, כמו (אי"ב 6 ס) ככה יעשה איוב:
 למען הביא. כך הוא מצוה לבניו שמרו
 דרך ה' כדי שיביא ה' על אברהם וגי, על
 בית אברהם לא נאמר, אלא על אברהם,
 למדנו כל המעמיד בן צדיק כאלו אינו מת:

תפסיר רס"ג

כ) פקאל אללה. צראד' סדום ועמורה קד עצים. וכטייתתם קד עצים ג'א: כא) אורד אמרא מוגלא ואנציר אכצראכיהם אלואצל אליי. צנע גמלתתם אם לא: כב) פולו אלקום מן תים. ומצו אלי סדום ואברהים. עאדה ואקוף יצלי בין ידי אללה:

בְּנוֹהֵי וַיֵּת אֲנֹשׁ בֵּיתָהּ בְּתִרוֹהֵי. וַיִּטְרוּן אֹרְחוֹן דְּתִקְנֵן קָדָם יי. לְמַעַבְד צְדָקְתָּהּ וְדִינָא. בְּדִיל. דִּיִּיתִי יי עַל אַבְרָהָם. יֵת דְּמַלִּיל עֲלוֹהֵי: ב וַיֹּאמֶר יְהוָה זַעֲקַת סְדֹם וְעִמֹרָה כִּי רַבָּה וַחֲטָאתָם כִּי כַבְדָּה מְאֹד: וַאֲמַר יי. קִבִּילַת. סְדֹם וְעִמֹרָה אֲרִי סְגִיאת. וְחֹבְתָהוֹן. אֲרִי תִקִּיפַת

לחדא: כא) אַרְדָּה נָא וְאַרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבְּאֵה אֵלַי עֲשׂוּ | כָּלָה וְאִם-לֹא אֲדַעָה: אַתְּגִלִּי כְעַן וְאֲדוֹן. הַכִּקְבִּילַתְהוֹן. דְּעֵלַת לְקַדְמִי. עַבְדוֹ, אֲעִבִיד עִמָּהוֹן גְּמִירָא אִם לֹא תִיבִין, וְאִם תִּיבִין לֹא אֲתַפְרַע: כב) וַיִּפְּנוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֹמָה וְאַבְרָהָם עֹדְנֵנוּ עֹמֵד לְפָנַי יְהוָה: וְאֲתַפְּנִיאוּ מִתַּמָּן גּוֹבְרִיָא. וְאֲזַלוּ לְסְדוּם. וְאַבְרָהָם, עַד כְּעַן מִשְׁמִישׁ

— כ"י —

אדעה מה אעשה להפרע מהן ביסורין ולא אכלה אותן. וכיוצא בו מציינו במקום אחר (שמות לג ט) ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך, ולפיכך יש הפסק נקודת פסק בין עשו לכלה, כדי להפריד תיבה מחברתה. ורבותינו דרשו הכצעקתה, צעקת ריבה אחת שהרגוה מיתה משנה על שנתנה מזון לעני, כמפורש בחלק (סנהדרין קט ז): כז) וַיִּפְּנוּ מִשֵּׁם. מִמְּקוֹם שְׂאֲבָרָהּם לְיוֹם שֵׁם: וְאַבְרָהָם עֹדְנֵנוּ עֹמֵד לְפָנַי ה'. וְהֵלֵא לֹא הֵלֵף לַעֲמוֹד לְפָנָיו אֵלֹא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּא אֲצִלוּ וְאָמַר לוֹ (פסוק ט) זַעֲקַת סְדוּם וְעִמֹרָה כִּי רַבָּה, וְהִיָּה לוֹ לְכַתוּב וְה' עֹדְנֵנוּ עֹמֵד

כ ויאמר ה'. אל אברהם, שעשה כפאשר אמר שלא יכסה ממנו: כִּי רַבָּה. כֵּל רַבָּה שְׂבַמְקֵרָא הִטְעַם לְמַטָּה בְּבִי"ת, לְפָנַי שְׁהוֹן מִתּוֹרְגְמִין גְּדוּלָּה, או גְּדוּלָּה וְהוֹלְכָתָה, אָבֵל זֶה טַעֲמוֹ לְמַעֲלָה בְּרִי"ש, לְפָנַי שְׂמִתּוֹרְגָם גְּדוּלָּה כְּבָר, כְּמוֹ שְׂפִירְשָׁתִּי לְעִיל (טו י) וְהִיָּה הַשְּׂמִישׁ בְּאֵה, (רות ט ט) הִנֵּה שְׂבָה יְבַמְתָּךְ: כא) אַרְדָּה נָא וְאַרְאֶה. לְמַד לְדִינִים שְׂלֵא יִפְסְקוּ דִינֵי נְפִשׁוֹת אֵלֹא בְּרִאִיָּה, הַכֵּל כְּמוֹ שְׂפִירְשָׁתִּי בְּכַרְשַׁת הַפְּלִגָּה (לעיל יא ז). דְּבָר אַחַר אַרְדָּה נָא לְסוּף מַעֲשִׂיהֶם: הַכְּצַעֲקָתָהּ. שְׁלִי-מְדִינָה: הַבְּאֵה אֵלַי עֲשׂוּ. וְאִם עֹמְדִים בְּמַרְדָּם כָּלָה אֲנִי עוֹשֶׂה בָּהֶם. וְאִם לֹא יַעֲמְדוּ בְּמַרְדָּן,

תפסיר רס"ג

כג) פתקדם אברהים וקאל. איקינא תסוף. אלצאלח מע אלטאלח: כד) לעל יוגד פי אלבלד כ'מסין צאלחא. איקינא תסיפהם וְלא תצפח ענהם. לקבל אלכ'מסין אלצאלח אלד'י פי מא בינהם: כה) אנת מעאד'. מן אן תצנע מת'ל הדיא אל'מר. אן תהלך אלצאלח מע אלטאלח. ויכון אלצאלח פאלטאלח. אנת מעאד'. אחאפם גמיע אלעאלם. לא יעמל באלחפם:

בְּצִלוֹ קְדָם יְיָ כִּג וַיִּגֶשׁ אֲבֹרָהֶם
וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק
עִם־רָשָׁע: וּקְרִיב אֲבֹרָהֶם וַאֲמַר.
הֲבִרְגַז תְּשִׁיצי וּפָאָה עִם חַיִּיבָא:
בִּד אֹלֵי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צְדִיקִים
בְּתוֹךְ הָעִיר הָאֵף תִּסְפָּה
וְלֹא־ תִשָּׂא לַמָּקוֹם לְמַעַן
חֲמִשִּׁים הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר
בְּקִרְבָּהּ: מָאִים אֵית. חֲמִשִּׁין זְפָאִין

בְּגוֹ קִרְתָּא. הֲבִרְגַז תְּשִׁיצי וְלֹא תִשְׁבּוֹק לְאַתְרָא. בְּדִיל חֲמִשִּׁין זְפָאִין
דְּבִגְוָה: כִּד חֲלִילָה לָךְ מַעֲשֵׂת | כְּדָבָר הַזֶּה לְהַמִּית
צְדִיק עִם רָשָׁע וְהִיא כְּצְדִיק כְּרָשָׁע חֲלִילָה לָךְ
הַשֹּׁפֵט כָּל־הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: קוֹשְׁטָא אַנּוּן
דִּינָךְ. מְלַמְעַבְד כְּפִתְגָמָא הַדִּין. לְשִׁיצָאָה זְפָאָה עִם חַיִּיבָא. וְהִיא זְפָאָה
כְּחַיִּיבָא. קוֹשְׁטָא אַנּוּן דִּינָךְ. דִּיין כָּל אַרְעָא. בְּרַם יַעֲבִיד דִּינָא:

רס"ד

חֲמִשִּׁים צְדִיקִים. עֲשָׂרָה צְדִיקִים לְכָל כְּרִי
וּכְרִי. כִּי חֲמִשָּׁה מְקוֹמוֹת יֵשׁ: כִּי חֲלִילָה לָךְ.
וְאִם תֹּאמַר לֹא יִצִּילוּ הַצְּדִיקִים אֶת הָרָשָׁעִים,
לְמָה תַּמִּית הַצְּדִיקִים: חֲלִילָה לָךְ. חֲלִין הוּא
לָךְ. יֹאמְרוּ כִּי הוּא אֲמַנְתּוּ. שׁוֹטֵף הַכֹּל,
צְדִיקִים וְרָשָׁעִים, כִּי עֲשִׂית לְדוֹר הַמְּבּוּל וּלְדוֹר
הַפְּלִגָּה: כְּדָבָר הַזֶּה. לֹא הוּא וְלֹא פִּיּוּצָא בּוֹ:
חֲלִילָה לָךְ. לְעוֹלָם הַבָּא: הַשׁוֹפֵט כָּל הָאָרֶץ.
נְקוּד בְּחִטָּף פִּתְחָה ה"א שֶׁל הַשׁוֹפֵט לְשׁוֹן תַּמָּה,
וְכִי מִי שֶׁהוּא שׁוֹפֵט לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט אֲמַת:

לְפָנֵי אֲבֹרָהֶם, אֵלָא תַקוּן סוֹפְרִים הוּא זֶה
(אֲשֶׁר הִפְכוּהוּ זְכוּרִים לְבָרְכָה לְכַתּוּב כּוּן):
כִּי וַיִּגֶשׁ אֲבֹרָהֶם. מְצִינוּ הַגִּשָּׁה לְמִלְחָמָה
(ש"ג י יג) וַיִּגֶשׁ יוֹאֵב וְגו', הַגִּשָּׁה לְפִיּוּס
(לכנ מד יט) וַיִּגֶשׁ אֵלָיו יְהוּדָה, וְהַגִּשָּׁה לְתַפְלָה
(מלכס א' יח לו) וַיִּגֶשׁ אֵלָיו הַנְּבִיא, וְלְכָל אֵלָה
נְכַסֵּס אֲבֹרָהֶם, לְדָבָר קִשׁוּת, וְלְפִיּוּס וְלְתַפְלָה:
הָאֵף תִּסְפָּה. הַגֵּם תִּסְפָּה, וְלְתַרְגּוּם שֶׁל־
אַנְקָלוּס שֶׁתַּרְגְּמוּ לְשׁוֹן רוֹגוּ, כִּי פִּרוּשׁוֹ הָאֵף
יִשְׂאָר שֶׁתִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע: כִּי אֹלֵי יֵשׁ

תפסיר רס"ג

כו) קאל אללה. אן וגדת פי סדום כ'מסין צאלחא. צפחת לגמיע אהל אלמוציע בסבבדם: כז) פאגאבה אברהים וקאל. הודיא קד אמענת פי אלכלאם בין ידי אללה. ואנא תראב או רמאד: כח) לעל ינקצון אלכ'מסין אלצאלח כ'מסה. אתהלך בסבב אלכ'מסה גמיע אלבלד. קאל לא אהלכם. אן וגדת תים. ארבעין וכ'מסה: כט) פעאוד איצ'א מכ'מסה

כּו וַיֹּאמֶר יְהוָה אִם אֲמַצָּא
בְּסֹדֹם חַמְשִׁים צְדִיקִים
בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׂאתִי לְכָל־
הַמָּקוֹם בְּעִבוּרָם: וַאֲמַר יי. אִם
אֲשַׁכַּח בְּסֹדֹם. חַמְשִׁין זַכָּאִין בְּגוֹ קִרְתָּא.
וְאֲשַׁבּוּק לְכָל אֶתְרָא בְּדִילְהוֹן:
כּז וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר
הֲנֵה־נָא הוֹאֵלְתִּי לְדַבֵּר
אֶל־אֲדֹנָי וְאֲנֹכִי עֹפֵר

וַאֲפֹר: וְאַתִּיב אַבְרָהָם וַאֲמַר. הָא כְּעַן אֲסַגִּיתִי לְמַלְלָא קְדָם יי.
וְאֲנִי עֹפֵר וְקִטְמִים: כּח אֹלֵי יַחְסְרוֹן חַמְשִׁים הַצְּדִיקִים
חַמְשָׁה הַתְּשֻׁתִית בַּחֲמִשָּׁה אֶת־כָּל־הָעִיר
וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית אִם־אֲמַצָּא שְׁם אַרְבָּעִים
וַחֲמִשָּׁה: מָאִים. יַחְסְרוֹן. חַמְשִׁין זַכָּאִין חַמְשָׁא. הַתְּחַבִּיל בַּחֲמִשָּׁא
יַת כָּל קִרְתָּא. וַאֲמַר לֹא אֲחַבִּיל. אִם אֲשַׁכַּח תַּמּוֹן אַרְבָּעִין וַחֲמִשָּׁא:
כּט וַיִּסַּף עוֹד לְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֹלֵי יַמְצָאוּן

— כש"י —

כו אִם אֲמַצָּא בְּסֹדֹם וְגוֹ לְכָל הַמָּקוֹם. רַחֲמִיךָ אֲשֶׁר עָמְדוּ לִי: כִּם הַתְּשֻׁתִית
לְכָל הַכְּרָבִים, לְפִי שְׁסֹדֹם הִיְתָה מְטֹרֹפּוּלִין
וְחִשּׁוּבָה מִכָּלִם תְּלָה בָּהּ הַכְּתוּב: כִּי וְאֲנֹכִי
עֹפֵר וַאֲפֹר. וּכְבֹר הִיְתִי רָאוּי לְהִיּוֹת עֹפֵר
עַל יְדֵי הַמְּלָכִים, וְאֲפֹר עַל יְדֵי גְמֹרוֹד, לֹאֵלִי

זֶלְקָה הַדְּקֻדָּה: כז. לא הנה נא הוֹאֵלְתִּי. תרגום הוֹאֵלְתִּי תרויהוֹן, הא כען אסגיתִי. ולא שריתִי.
כי לא היה תחלת דיבור שיצדק עליו לומר שריתִי:

תפסיד רס"ג

לה וקאל. לעל יוגד תים
ארבעין. קאל לא אצנע דיאלד.
בסבב אלארבעין: ל) קאל. לא
יצעב בין ידי אללה אן אתפלם.
לעל יוגד תים תילאתין. קאל
לא אצנע דילד. אן וגדת תים
תילאתין: לא) קאל. הודיא קד
אמענת פי אלפלאם בין ידי
אללה. לעל יוגד תים עשרין.
קאל לא אהלפאם. בסבב
אלעשרין: לב) קאל. לא יצעב
בין ידי אללה חתי אתפלם
הדיה אלמרה פקט. לעל
יוגד תים עשרה. קאל לא
אהלפאם. בסבב אלעשרה:

שם ארבעים ויאמר לא
אעשה בעבור הארבעים:
ואוסיף עוד. למלא קדמוהי ואמר.
מאים. ישתכחון תמן ארבעין. ויאמר לא
אעביד גמירא. בדיל ארבעין:
ל ויאמר אל-נא יחר
לאדני ואדברה אולי
ימצאון שם שלשים
ויאמר לא אעשה אם-
אמצא שם שלשים: ואמר.
לא בען. יתקף רוגזא דיין ואמליל.

מאים. ישתכחון תמן תלתין. ויאמר לא אעביד גמירא. אם אשבח
תמן תלתין: לא ויאמר הנה-נא הואלתי לדבר אל
אדני אולי ימצאון שם עשרים ויאמר לא
אשחית בעבור העשרים: ואמר. הא בען אסגיתי
למלא קדם יי. מאים. ישתכחון תמן עשרין. ויאמר לא אחביל. בדיל
עשרין: לב ויאמר אל-נא יחר לאדני ואדברה
אד-הפעם אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא
אשחית בעבור העשרה: ואמר. לא בען. יתקף רוגזא דיין
ואמליל ברם זמנא הדא. מאים. ישתכחון תמן עשרה. ויאמר לא

רס"י

עשרים יצילו שנים מהם או עשרה יצילו ויאל משה: לז אולי ימצאון שם עשרה.
אחד מהם: לה הואלתי. רציתי כמו (שמות 3 כ) על פחות לא בקשו. אמר, דור המבול

תפסיר רס"ג

לג) וְאֶרְתַּפֵּעַ נוֹר אֱלֹהִים. כְּמֵא פָּרָג' מִן מְכִיאֲטִבְתָּהּ. וְאַבְרָהָם רָגַע אֱלֹהִי מוֹצֵעָה: יֵט א) תִּים גֵּאֵא אֱלִמְלִכָאן אֱלִי סְדוּם וְקַת עֲשָׂא. וְלוֹט גֵּאֵלֵס עֲלִי בְּאַבְהָא. פְּלִמָּא רֵאֲהֵם קֵאֵם תִּלְקֵאֲהֵם. וְסִגְד עֲלִי וְגֵהָה עֲלִי אֱלֵאֲרִין: ב) קֵאֵל יֵא סִיִּדְאִי. מִיֵּלֵא אֱלִי בֵּית עֲבַדְכֵמָא וּבֵיתָא וְאַגְסֵלֵא

אֲחִבִּיל בְּדִיל עֶסְרָא: לֵג וְיִלְךְ יִהְיֶה כַּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל-אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְוֹמוֹ: וְאַסְתַּלַּק יִקְרָא דִּי. כַּד שִׁיעֵי. לְמַלְלָא עִם אַבְרָהָם. וְאַבְרָהָם תָּב לְאַתְרֵיהּ: ❀ שְׁנֵי בְּסַפְרֵי תִיּוֹן ❀ (שְׁלִישִׁי)

יט ❀ וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים

סְדוּמָה בְּעָרֵב וְלוֹט יָשָׁב בְּשַׁעַר-סְדוּם וַיֵּרֶא-לוֹט וַיִּקַּם לִקְרֹאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אֲפָיִם אֲרֻצָּה: וְעָלוּ. תְּרִין מַלְאָכֵי־לְסְדוּם בְּרַמְשָׂא. וְלוֹט יִתִּיב בְּתַרְעָא דְסְדוּם. וַחֲזָא לוֹט וַקֵּם לְקַדְמוֹתָהוֹן. וְסִגִּיד עַל אַפּוּהֵי עַל אַרְעָא: ב וַיֹּאמֶר הֲנֵה נָא-אֲדֹנָי סוּרוּ נָא אֶל-בֵּית

רס"ג

הַמַּלְאָכִים תְּדִירִין אֲעָלוּ כְּאַנְשִׁים קְרָאֵם אַנְשִׁים, וְאַעָל לוֹט קְרָאֵם מַלְאָכִים: בְּעָרֵב. וְכִי כָל כֶּף שָׁהוּ הַמַּלְאָכִים מַחְבְּרוֹן לְסְדוּם, אֲלֵא מַלְאָכֵי רַחֲמִים הָיוּ, וּמִמֵּתִינִים שְׂמָא יוֹכַל אַבְרָהָם לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם סְנִיגוּרֵי־אֵ: וְלוֹט יָשָׁב בְּשַׁעַר סְדוּם. יָשָׁב כְּתִיב, אוֹתוֹ הַיּוֹם מִנּוּהוּ שׁוֹפֵט עֲלֵיהֶם: וַיֵּרֶא לוֹט וּגְיִי. מִבֵּית אַבְרָהָם לְמַד לְחֹזֵר עַל הָאוֹרְחִים: ז הֲנֵה נָא אֲדֹנָי. הֲנֵה נָא אַתֶּם אֲדוֹנִים לִי אַחַר שְׁעַבְרַתֶּם עָלַי. דָּבַר אַחַר הֲנֵה נָא צְרִיכִים אַתֶּם לְתַת לֵב עַל הָרְשָׁעִים הַלְלוּ שְׂלֵא יִכִּירוּ בְּכֶם. וְזוֹ הִיא עֲצָה נְכוֹנָה: סוּרוּ נָא. עֲקֻמוּ אֶת הַדֶּרֶךְ לְבֵיתִי דֶּרֶךְ עֲקֻלְתוֹן, שְׂלֵא יִכִּירוּ שְׂאֲתֶם נִכְנָסִין שָׁם לְכֶף נְאֻמֵּר סוּרוּ (כִּז"ר ז):

הָיוּ שְׂמוּנָה, נֹחַ וּבְנָיו וּנְשֵׁיהֶם וְלֹא הֲצִילוּ עַל דוֹרָם, וְעַל תְּשֻׁעָה עַל יְדֵי צְרוּף כְּבָר בְּקִשׁ וְלֹא מִצָּא: לֵג וְיִלְךְ ה' וּגְיִי. כִּיּוֹן שְׁנִשְׁתַּתַּק הַסְּנִיגוֹר הִלְךְ לוֹ תְּדִין: וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְוֹמוֹ. נִסְתַּלַּק הַדִּין נִסְתַּלַּק הַסְּנִיגוֹר וְהַקְּטִיגוֹר מִקְטָרְג, וּלְפִיכֶף (יט ז) וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדוּמָה [בְּעָרֵב] לְהִשְׁחִית. אַחַד לְהִשְׁחִית אֶת סְדוּם וְאַחַד לְהִצִּיל אֶת לוֹט, וְהוּא אוֹתוֹ שְׂבָא לְרַפְאוֹת אֶת אַבְרָהָם. וְהַשְׁלִישִׁי שְׂבָא לְבִשׁוֹר אֶת שְׂרָה, כִּיּוֹן שְׁעֵשָׂה שְׁלִיחוֹתוֹ נִסְתַּלַּק לוֹ: יט ז הַמַּלְאָכִים. וְלִהְלֹן קְרָאֵם אַנְשִׁים, כְּשֶׁהָיְתָה שְׂכִינָה עִמָּהֶם קְרָאֵם אַנְשִׁים. דָּבַר אַחַר אֲעָל אַבְרָהָם שְׂכֹחוּ גְדוּל וְהָיוּ

תפסיר רס"ג

עבדכם ולינו ורחצו רגליכם והשבתם והלכתם לדרךכם ויאמרו לא כי ברחוב נלין: ואמר
בבועו כען רבוני. וזרו כען. לבית עבדכון וביתו ואסחו רגליכון. ותקדמון ותהכון לאורחכון. ואמרו לא. אלהין ברחובא
נבית: ויפצרו-בם מאד ויסרו אליו ויבאו אל-ביתו ויעשו להם משתה ומצות אפה ויאכלו: ואתקיף בהון לחדא. וזרו לותיה. ועלו לביתיה. ועבד
להון משתתא. ופטיר אפא להון ואכלו: טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על-הבית מנער

— כש"י —

ולינו ורחצו רגליכם. וכי ברבן של-בני אדם ללון תחלה ואחר כך לרחוץ, ועוד שהרי אברהם אמר להם תחלה (יט ז) ורחצו רגליכם. אלא כך אמר לוט אם כשיבאו אנשי סדם ויראו שפבר רחצו רגליהם, ועלילו עלי ויאמרו כבר עברו שני ימים או שלשה שבאו לביתך ולא הודעתנו, לפיכך אמר מוטב שיתעבבו כן באבק רגליהם שיהיו נראין כמו שבאו עכשיו, לפיכך אמר לינו תחלה ואחר כך רחצו: ויאמרו לא. לאברהם אמרו (יט ה) כן תעשה, מכאן

זולק הדקדוק: ויאמרו לא. אע"פ שאין דין דחיק ואתי מרחיק בשורק וצירי, כאן צריך להיות דגש ע"פ המוסרה שמנו ג' דגשין. עיין במוסרה רבתי ובהקדמתן 'אדוניהו ז"ל: - טרם ישכבו. הנעימה בטי"ת דטרם ובכ"ף דישכבו. כי הזרקא והסגלה לא יטעימו כי אם כפי טעם שורש התיבה. וכשתאמר שכב הנה הטעם בכ"ף. ועיין במחברת התיגאן:

תפסיר רס"ג

אחאטו באלבית. מן צ'גיר אלי
 כפיר. גמיע אלקום אלדי פי
 נאחיתתה: ה) פדעו בלוט וקאלו
 לה. אין אלדגאל. אלדי דכילו
 אליך אללילה. אכרגהם
 אלינא. חתי נואקעהם ו) פכ'רג
 לוט. אליהם אלי אלבאב.
 ואג'לק אלמצראע וראה:
 ז) קאל. יא אכזתי לא תסו
 אליהם: ח) הודיא לי אבנתאן.
 לא יערפאן רגל. אכרגהן
 אליכם. ואצנעו בהן מא חסן

וְעַד-זֶקֶן כָּל-הָעַם מִקְצָה:
 עַד לֹא שָׁכִיבוּ. וְאֲנָשֵׁי קִרְתָּא. אֲנָשֵׁי
 סְדוֹם אָקִיפוּ עַל בֵּיתָא. מֵעוֹלָמָא וְעַד
 סָבֵא. כָּל עַמָּא מִסּוֹפֵיהּ: ה' וַיִּקְרְאוּ
 אֶל-לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵיךְ
 הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-בָּאוּ אֵלֶיךָ
 הַלַּיְלָה הוֹצִיאֵם אֵלֵינוּ
 וְנִדְעָה אֹתָם: וקרו ללוט ויאמרו
 ליה. אן גובריא. דאתו לותך בליליא.

אפיקנון לותנא. ונדע יתהון: ו' וַיֵּצֵא אֱלֹהִים לוֹט הַפֶּתַח
 וְהַדֹּלֶת סָגַר אַחֲרָיו: ונפק לותהון. לוט לתרעא. ודשא אחד
 בתרוהי: ז' וַיֹּאמֶר אֵל-נָא אַחֵי תִרְעוּ: ואמר. בבועו בען
 אחי לא תבאשון: ח' הִנֵּה-נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר
 לֹא-יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָה־נָא אֶתְהוֹן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ
 לָהֶן כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֵל-
 תַּעֲשׂוּ דְבָר כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קִרְתֵּי: הא בען
 לי תרתין בנן. דלא ידענין גבר. אפיק בען יתהון לותכון. ועבידו להון.
 פדתקין בעיניכון. לחוד. לגובריא האלין לא תעבדון מדעם. ארי על

רס"י

אין בהם: כ' וְנִדְעָה אֹתָם. במשפב זכר, כמו
 (פס' ח) אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אִישׁ: ח' הָאֵל. כמו האלה:
 כִּי עַל כֵּן בָּאוּ. כי הטובה הזאת תעשו
 לכבודי על אשר באו בצל קורתני, תרגום
 בטלל שרותי, תרגום של-קורה שרותא:

העיר, אנשי רשע, נסבו על הבית. על שהיו
 רשעים וקראים אנשי סדום, כמו שאמר
 הכתוב (יג יג) וְאֲנָשֵׁי סְדוֹם רָעִים וְחָטָאִים: כָּל
 הָעַם מִקְצָה. מקצה העיר עד הקצה, שאין
 אחד מהם מוחה בידם, שאפלו צדיק אחד

תפסיר רס"ג

ענדכם. עדיא בהולאי אלקום
לא תצנעו שיא. לאננהם דכילו
תחת צ'לאל סקפי: ט) פקאלו
תקדם אלי' ההנא. תים קאלו.
אואחד גא ליסכן מענא צאר
יחכם עלינא. אלאן. נסי אליך
אפת' מנהם. פאלחו עלי' לוט
גדיא. ותקדמו ליכסרו
אלמצראע: י) פמד אלקום
אידיהם. ואדכילו לוט. אליהם
אלי' אלבית. ואגלקו
אלמצראע: יא) ואלקום אלדי'
בבאב אלבית. צ'רבוהם
באלאעשא. מן שאב אלי' שיד

בן עלו בטלל שריתי: ט ויאמרו |
גש-הלאה ויאמרו האחד
בא לגור וישפט שפוט
עתה נרע לך מהם ויפצרו
באיש בלוט מאד ויגשו
לשבר הדלת: ואמרו קרב
להלאה. ואמרו חד אתא לאתותבא
והא דאין דינא. פען. נבאיש לך
מדילהון. ואתקיפו בגוברא בלוט לחדא.
וקריבו למתבר דשא: וישלחו

האנשים את-ידם ויביאו את-לוט אליהם
הביתה ואת-הדלת סגרו: ואושיטו גובריא ית ידיהון.
ואעילו ית לוט. לותהון לביתא. וית דשא אחדו: ואת-
האנשים אשר-פתח הבית הכו בסגורים מקטן
ועד-גדול וילאו למצא הפתח: וית גובריא דבתרע

רס"י

לצדדין בעבורי ואשב אצלך. אתה מליץ על
האורחין, איך מלאך לברך. על שאמר להם
על הבנות, אמרו לו גש הלאה, לשון נחת,
ועל שהיה מליץ על האורחים אמרו האחד
בא לגור, אדם נכרי יחידי אתה בינינו שבאת
לגור, וישפוט שפוט ונעשית מוכיח אותנו:
הדלת. דלת הסובבת לנעול ולפתוח:
יש פתח. הוא החלל שבו נכנסין ויוצאין:
בסגורים. מכת עורון: מקטן ועד גדול.

ט ויאמרו גש הלאה. קרב להלאה, כלומר
התקרב לצדדין והתרחק ממנו, וכן כל
הלאה שבמקרא לשון רחוק, כמו (כמדבר יז ז)
ורה הלאה, (ש"ס כ כז) הנה החצים ממך
והלאה. גש הלאה המשך להלן, כלשון לע"י
טרי"י טי"י ד"י טי"ש [משוף את עצמך ממנו].
ודבר נזיפה הוא לומר אין אנו חוששין לך.
ודומה לו (ישעיה סב ה) קרב אליך אל תגש
בי, וכן (ישעיה מט כ) גשה לי ואשבה, המשך

תפסיר רס"ג

ועגזו ען וגוד אלבאב:
 (יב) קאלו אלקום ללוט. מן לך
 הקנא. מן צהר ובניך ובנאתך.
 וגמיע מא לך פי אלקרניה.
 אכרגה מן הדיא אלמוציע:
 (יג) לאנא מהלכין הדיא
 אלמוציע. למא עצים צראכיהם
 בין ידי אללה. פבעת' בנא
 לנהלפיהם: (יד) פכ'רג לוט. ופלם
 אצהארה אלמתווגין בנאתה.
 וקאל קומו אכ'רגו מן הדיא

בִּיתָא. מִחוּ בְּשַׁבְרֵיָא. מִזְעִירָא וְעַד
 רָבָא. וּלְאִיאֵוּ לְאַשְׁכְּחָא תִרְעָא:
וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֵל-
לוֹט עַד מִי־לָךְ פֹּה חֲתָן
וּבְנֵיךָ וּבְנֹתֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר־
לָךְ בָּעִיר הוֹצֵא מִן־
הַמָּקוֹם: וַאֲמָרוּ גְבַרְיָא לְלוֹט. עוֹד
 מָא לָךְ הָכָא. חֲתָנָא וּבְנֵךְ וּבְנֹתֶךָ. וְכָל
 דְּלָךְ בְּקִרְתָּא. אַפִּיק מִן אַתְרָא:

בִּי־מִשְׁחָתַיִם אֲנַחְנוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה בִּי־
גְּדֹלָה צַעֲקַתְּם אֶת־פָּנַי יְהוָה וַיִּשְׁלַחְנוּ יְהוָה
לְשַׁחֲתָהּ: אַרְי מְחַבְּלִין אֲנַחְנָא. ית אתרָא הדין. אַרְי סְגִיאת
 קבילתהון קדם יי. ושלחנא יי לחבלותה: **וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר**
אֵל־חֲתָנָיו | לְקַחְתִּי בְנֹתַי וַיֹּאמֶר קוּמוּ יֵצְאוּ
מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה בִּי־מִשְׁחָתַיִת יְהוָה אֶת־הָעִיר
וַיְהִי כַּמִּצְחָק בְּעֵינַי חֲתָנָיו: ונפק לוט. ומליל עם חתנוהי

— כ"י —

הקטנים התחילו בעברה תחלה, שנאמר
 (פסוק ז) מנער ועד זקן, לפיכך התחילה
 הפרענות מהם: **יז עוֹד מִי לָךְ פֹּה.** פשוטו
 של־מקרא מי לך עוד בעיר הזאת חוץ
 מאשתך ובנותיך שבבית: **חֲתָן וּבְנֵיךָ**
וּבְנֹתֶיךָ. אם יש לך חתן או בנים ובנות

זולק הדקדוק: **וַיְדַבֵּר אֵל חֲתָנָיו.** וידבר בשופר ואין כאן פסיק: קומו יצאו. הצד"י דגש
 ע"פ המוסרה:

תפסיד רס"ג

אלמוציע. לאן אללה מוהלכה. פכאן ענדקם כאללאעב: טו) פלמא כאן ענד טלוע אלפגר. אלחו אלמלאיפה עלי לוט קאילין. קם כיד' זוגתך. ואבנתיך אלמוגודתין. פילא תנסאף בדעב אהל אלבלה: טז) פתלבת' ואמסך אלקום בידה וביד זוגתה ואבנתיה. בשפקה' אללה עליה. ואכירגוה וודעוה כארג אלקרניה: יז) פלמא אכירגאה אלי' ברא. קאל לה אנג בנפסך. לא

נְסִבִי בְּנִתְיָהּ. וְאָמַר קוֹמוּ פוּקוּ מִן אֶתְרָא
הָדִין. אָרִי מַחְבִּיל יִי ית קרתא. וְהוּה
כְּמַחֲיִיד בְּעֵינֵי חֲתָנוּהִי: טו וְכִמוֹ
הַשָּׁחַר עָלָה וַיֵּאֵיצוּ
הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר
קוּם קַח אֶת-אִשְׁתְּךָ וְאֶת-

שְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ הַנִּמְצָאֹת פֶּן-

תִּסָּפֶה בְּעֵזֶן הָעִיר: וְכַמְּסַק
צִפְרָא הָוָה. ודחיקו מלאכיאל בלוט

למימר. קום דבר ית אתתך.

וְיַת תַּרְתִּין בְּנֵתְךָ דְאִשְׁתְּכֻחָא מְהִימְנָן עִמָּךְ. דְּלִמָּא תִּלְקִי בְּחוּבֵי

קרתא: טז וַיִּתְּמַהֲמָה | וַיַּחְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ

וּבִיד-אִשְׁתּוֹ וּבִיד שְׁתֵּי בְנֹתָיו בְּחֻמַּלַּת יְהוָה

עָלָיו וַיֵּצְאֵהוּ וַיִּנְחֵהוּ מִחוּץ לְעִיר: וְאֵת עֵפֶב, וְאֵת קִיפּוֹ

גְּבֵרִיא בִידֵיהּ וּבִיד אֶתְתֵּיהּ. וּבִיד תַּרְתִּין בְּנִתְיָהּ. בְּדָחַס יִי עֲלוּהִי.

וְאִפְקוּהִי וְאִשְׁרֵיהִי מִבְּרָא לְקִרְתָּא: שְׁלֵשִׁים בְּסֻרֵי תַּסְטִין וַיְהִי

כְּהוֹצִיאִם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמַּלְטָא עַל-

נַפְשֶׁךָ אֵל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ וְאֵל-תַּעֲמֹד בְּכָל-

— רס"י —

שאוותן שבבית היו ארוסות להם: טו וַיֵּאֵיצוּ. פתרגומו ודחיקו מהרה: הַנִּמְצָאוֹת. המצונות לך בבית להצילם. ומדרש אגדה יש, וזה ישובו של-מקרא: תִּסָּפֶה. תהיה בלה. (דנסי 3 יז) עד תם כל הדור, מתרגם עד דספ כל דרא: טז וַיִּתְּמַהֲמָה. כדי להציל את ממונו: וַיַּחְזִיקוּ. אָחַד מֵהֶם הָיָה שְׁלִיחַ לְהַצִּילוֹ, וְחִבְּרוּ לְהַפּוֹךְ אֶת סְדוֹם, לְכַף נְאֻמַּר (פסוק יז) וַיֹּאמֶר הַמַּלְטָא, וְלֹא נְאֻמַּר וַיֹּאמְרוּ: יי הַמַּלְטָא עַל נַפְשֶׁךָ. דַּיָּךְ לְהַצִּיל נַפְשׁוֹת, אֵל תַּחֲוִס עַל הַמּוֹזֵן: אֵל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ. אַתָּה הַרְשַׁעְתָּ עִמָּהֶם, וּבְזָכוֹת אֲבָרְהָם אַתָּה נְצוּל,

תפסיר רס"ג

תלתפת וראך. ולא תקוף פי שי
 מן אלמרג. ותכלץ אלי אלגבל
 כילא תנסאף: יח) פקאל לוט
 להמא. לא יא רסול אללה:
 יט) הודיא קד וגד עבדך
 חציאא ענדך. ופתרת פצלך.
 אלד' צנעתה מעי. לתחי נפסי.
 ואנא לא אטיק אלתיכ'לץ אלי
 אלגבל. כילא תלחקני אלמנייה
 פאהלך: כ) הודיא הד'ה אלקר'יה

הַכֹּפֶר הַהָרָה הַמֵּלֵט פֶּן-

תִּסְפָּה: וְהָיָה כִּד אֲפִיק יְתֵהוּן לְבָרָא.

וְאָמַר חוּס עַל נַפְשְׁךָ. לֹא תִסְתַּכִּי
 לְאַחֲרֶיךָ. וְלֹא תִקּוּם בְּכָל מִישְׂרָא.
 לְטוֹרָא אֲשֶׁתִּיזָב דְּלִמָּא תִלְקִי:

וַיֹּאמֶר לוֹט אֱלֹהִים אֵל-

נָא אֲדַנִּי: וַיֹּאמֶר לוֹט לְהוּן. בְּבָעוּ יִי:

הִנֵּה-נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן

בְּעֵינֶיךָ וַתַּגְדֵּל חַסְדְּךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי

לְהַחֲיוֹת אֶת-נַפְשִׁי וְאֲנֹכִי לֹא אוֹכֵל לְהַמְלֵט

הַהָרָה פֶּן-תִּדְבַקְנִי הָרָעָה וּמָתִי: הָא כְּעַן. אֲשַׁבַּח

עבדך רחמין קדמך. ואסגיתא טיבותך. דעבדת עמי. לקיימא ית
 נפשי. ואנא. לית אנא יכיל לאשתיוזבא לטורא. דלמא תערענני

בשטא ואמות: **הִנֵּה-נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרִבָּה לְנוֹס**

— כס"י —

שְׁבִנְקִיבֵיהֶם: יח אל נא אדני. רבותינו אמרו
 שם זה קדש, שנאמר בו להחיות את נפשי,
 מי שיש בידו להמית ולהחיות. ותרגומו
 בבעו כען ה': אל נא. אל נא תאמר אלי
 להמלט ההרה: נא. לשון בקשה יט פן
 תדבקני הרעה. פשהייתי אצל אנשי סדום
 ה'יה הקדוש ברוך הוא רואה מעשי ומעשי
 בני העיר, והייתי נראה צדיק וכדאי להנצל,
 וכשאבא אצל צדיק אני פרשע. וכן אמרה
 הצרפית לאלהו (מ"ט י"ח) כי באת אלי
 להזכיר את עוני, עד שלא באת אצלי ה'יה
 הקדוש ברוך הוא רואה מעשי ומעשי עמי
 ואני צדקת ביניהם, ומשבאת אצלי לפי

איך כדאי לראות בפרענותם ואתה נצול:
בְּכָל הַכֹּפֶר. כפר הירדן: ההרה המלט.
 אצל אברהם ברח, שהוא יושב בהר, שנאמר
 לעיל (יז ט) ויעתק משם ההרה. ואף עכשיו
 היה יושב שם, שנאמר (יג ג) אל המקום
 אשר היה שם אהלה בתחלה, ואף על פי
 שכתוב (סס יח) ויאהל אברהם וגוי, אהלים
 הרבה היו לו ונמשכו עד חברון: המלט.
 לשון השמטה, וכן כל המלטה שבמקרא
 אישמוזי"ר [להנצל] זלע"ז וכן (ישעיכ סו ז)
 והמליטה זכר, שנשמת העבר מן הרחם,
 (סהלס קנד ז) בצפור נמלטה, (ישעיכ מו ז) לא
 יכלו מלט משא, להשמיט משא הרעי

תפסיד רס"ג

קריבה. אן אהרב אליהא וְהִי צְגִירָה. אַתְּכִלְץ אֱלִיהָ וְעָלִי אַנְהָא צְגִירָה וְתַחֲיָא נַפְסִי: (כא) קאל לה. הוּדִיא קד שפֿעַתְךָ פִּי הִדִּיא אֲלֵאֲמַר אִיצִיא. לָלֵא אַקְלָב אֱלֶקְרִיָה. אֲלֵתִי סֵאלַת עֲנָהּ: (כב) אַסְרַע תְּכִלְץ אֱלִי תִים. פֿאַנִּי לֵא

שָׁמָּה וְהוּא מִצְעָר אֲמַלְטָה
נָא שָׁמָּה הֲלֵא מִצְעָר הוּא

וְתַחֲי נַפְשִׁי: הָא כְּעֵן. קַרְתָּא הָדָא
קְרִיבָא. לְמַעַרְק לְתַמְנָן וְהִיא זְעִירָא.
אֲשְׁתִּיזַב כְּעֵן לְתַמְנָן. הֲלֵא זְעִירָא. הִיא
וְתַתְּקִיִּים נַפְשִׁי: (רביעי) כֵּן וַיֹּאמֶר

אֱלֹו הִנֵּה נִשְׂאֲתִי פְּנִיךָ גַם לְדַבֵּר הַזֶּה לְבִלְתִּי
הַפְּכִי אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: וַאֲמַר לִיה. הָא נָסִיבִית
אֲפָךְ. אִף לְפַתְגָּמָא הַדִּין. בְּדִיל. הֲלֵא לְמַהֲפְכִי יֵת קַרְתָּא דְּבַעִיתָא
עֲלֵה: כֵּן מֵהַר הַמְּלִט שָׁמָּה כִּי לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת

רס"י

וְאוֹתָהּ שְׁנָה הֵיטָה שְׁנַת הַפְּלָגָה, וּכְשֶׁנְּחָרְבָה
סְדוּם הָיָה אַבְרָהָם בֶּן תִּשְׁעִים וְתִשְׁעֵי שָׁנָה,
הָרִי מְדוּר הַפְּלָגָה עַד כִּאֵן חֲמִשִּׁים וְשֵׁתִים
שָׁנָה, וְצוּעַר אַחֲרָה יְשִׁיבְתָהּ אַחֲרֵי יְשִׁיבַת
סְדוּם וְחִבְרוֹתֶיהָ שָׁנָה אַחַת, הוּא שְׁנַאֲמַר
אֲמַלְטָה נָא, נָא בְּגִימְטְרִיא חֲמִשִּׁים וְאַחַת:
הֲלֵא מִצְעָר הִיא. וְהֲלֵא עֲוֹנוֹתֶיהָ מוֹעֲטִין,
וְיִכּוֹל אֲתָה לְהַנִּיחָהּ: וְתַחֲי נַפְשִׁי. בְּהַ זֶה
מְדַרְשׁוֹ, וּפְשׁוּטוֹ שְׁלִי־מְקַרָא הֲלֵא עִיר קְטַנָּה
הִיא, וְאַנְשִׁים בְּהַ מְעַט, אִין לָךְ לְהַקְפִּיד אִם
תְּנִיחָנָה וְתַחֲי נַפְשִׁי בְּהַ: כֵּן גַּם לְדַבֵּר הַזֶּה.
לֹא דִיךָ שְׂאֲתָה נְצוּל, אֲלֵא אִף כֹּל הָעִיר
אֲצִיל בְּגִלְלָךְ: הַפְּכִי. הוּפֵךְ אָנִי, כְּמוֹ (מס ס)
עַד בּוֹאִי, (טז יג) אַחֲרֵי רוֹאִי, (יז יט) מְדִי
דְּבָרִי בּוֹ: כֵּן כִּי לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת. וְהוּ

מִעֲשִׂיךְ אָנִי רִשְׁעָה: כֵּן הָעִיר הַזֹּאת קְרוּבָה.
קְרוּבָה וְיְשִׁיבְתָהּ נְתִישְׁבָה מְקֻרֹב, לְפִיכָךְ לֹא
נְתַמְלָאָה סֵאלַתָּה עֲדִיין. וְמָה הִיא קְרִיבְתָהּ,
מְדוּר הַפְּלָגָה שְׁנַתְּפִלְגוּ הָאֲנָשִׁים וְהַתְּחִילוּ
לְהַתְּיָשֵׁב אִישׁ אִישׁ בְּמִקְוֹמוֹ, וְהִיא הֵיטָה
בְּשַׁנַּת מוֹת פְּלָג, וּמִשָּׁם וְעַד כִּאֵן חֲמִשִּׁים
וְשֵׁתִים שָׁנָה, שְׁפִלְגַּ מַת בְּשַׁנַּת אַרְבַּעִים
וְשִׁמוֹנָה לְאַבְרָהָם. כִּי צַד, פְּלָג חִי (לְטִיל יא יט)
אַחֲרֵי הוּלְדוֹ אֶת רְעוּ מְאֵתִים וְתִשְׁעֵי שָׁנָה,
צֵא מִהֶם שְׁלִשִׁים וְשֵׁתִים כְּשֶׁנְּלַד שְׁרוּג,
וּמִשְׁרוּג עַד שְׁנְלַד נְחוֹר שְׁלִשִׁים, הָרִי שְׁשִׁים
וְשֵׁתִים, וּמִנְחוֹר עַד שְׁנְלַד תְּרַח עֶשְׂרִים
וְתִשְׁעֵי, הָרִי תִשְׁעִים וְאַחַת, וּמִשָּׁם עַד שְׁנְלַד
אַבְרָהָם שְׁבַעִים, הָרִי מְאָה שְׁשִׁים וְאַחַת, תֵּן
לְהֶם אַרְבַּעִים וְשִׁמוֹנָה הָרִי מְאֵתִים וְתִשְׁעֵי.

וְזִלְקֵי הַדְּקֻדּוּקָה: כֵּן אֲמַלְטָה נָא. לְחוֹד מְלַרַע. וְחַד מְלַעִיל אֲמַלְטָה נָא וְאַרְאָה אֶת אַחִי (מַהֲרִי"ב):
נָא. הַנּוֹיִן דְּגַשׁ בְּכֹל סְפָרִי תִימָן. וְכ"כ אֹר תוֹרָה מִשָּׁם סְפָרִי סְפָרַד. וְאִין בּוּזָה טַעַם וּקְבַלְתֶּם
תְּכַרִּיעַ: הֲלֵא מִצְעָר כְּתוּב בְּתִיגְאָן, בְּתַאג פְּתַח: כֵּן לְבִלְתִּי הַפְּכִי. הַכ"ף דְּגַשׁ מִפְּנֵי הַקִּמְץ שֶׁהוּא
חֲטָף שְׂדִינּוּ כַּדִּין תְּנוּעָה קְטַנָּה, וְלֹא דְמִי לְתִיבַת מִירְדִי בּוֹר, רַדְפִי טוֹב. שְׁשֵׁם הַקִּמְץ רַחַב מִפְּנֵי
הַמְּאָרִיךְ מִשָּׂא"כ כֵּאֵן. וְדַכּוּתָהּ וִי"י יְגִיָה חֲשֻׁכִי:

שְׂמִי הַמְּדִיר (א) אֲמַלְטָה נָא. הַמ' בְּקִמְץ לְכַד וְהַשּׁוֹא שְׁבַלמ"ד נַע.

תפסיר רס"ג

אָטִיק אַן אַצנע שײַא. אַלִי אַן
תִּדְכִּלְהָא. לְדִלְךָ סְפִיט
אַלְקָרִיָּה זָגִר: כַּג) אַלְשִׁמֶס
כִּרְגָת עֲלֵי אַלְאַרְצִין. וְלוֹט דְכִיל
אַלִי זָגִר: כַּד) וְאַלְלָה. אַמְטֵר
עֲלֵי סְדוּם וְעַמּוֹרָה כְּבָרִית
וְנָאֵר מִן עַנְדָּה מִן אַלְסָמָא:
כַּד) פְּקֻלָּב תִּלְךְ אַלְקָרִי. וְסֵאִיר

דְּבַר עַד-בְּאֵךְ שָׁמָּה עַל-
בֵּן קָרָא שֵׁם-הָעִיר צוֹעֵר:
אוֹחֵי אֲשֶׁתֵּינֹב לְתַמּוֹן. אָרִי לֹא אִפּוֹל
לְמַעַבְד פְּתַגְמָא. עַד מִיתְךָ לְתַמּוֹן. עַל
בֵּן: קָרָא שָׁמָּה דְקָרְתָא צוֹעֵר:
כַּג הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא עַל-הָאָרֶץ
וְלוֹט בָּא עֲבָרָה: שְׁמֵשׁא נִפְק

עַל אַרְעָא. וְלוֹט עַל לְצוֹעֵר: כַּד) וַיְהִי הַמָּטֵר עַל-סְדוּם
וְעַל-עַמּוֹרָה גְפָרִית וְאִשׁ מֵאֵת יְהוָה מִן-
הַשָּׁמַיִם: וַיִּי. אַמְטֵר עַל סְדוּם. וְעַל עַמּוֹרָה גּוֹפְרִיתָא וְאִשְׁתָּא. מִן
קָדָם יִי מִן שְׁמַיָּא: כַּד) וַיַּהֲפֹךְ אֶת-הָעָרִים הָאֵל וְאֵת

— רס"י —

בְּיוֹם כְּשֶׁהַחֲמָה מוֹשְׁלַת לֹא הָיִינוּ חֲרָבִים,
לְפָךְ פְּתִיב וּכְמוֹ הַשְּׁחַר עֲלָה וְנִפְרַע מֵהֶם
בְּשַׁעָה שְׁהַחֲמָה וְהַלְבְּנָה מוֹשְׁלִים: **הַמָּטֵר**
וַיִּי גְפָרִית וְאִשׁ. בְּתַחֲלָה מְטֵר וְנִעְשָׂה
גְפָרִית וְאִשׁ: **מֵאֵת ה'.** דְרָךְ הַמְקַרְאוֹת לְדְבַר
כַּג, כְּמוֹ (ד כג) נְשִׁי לְמָךְ, וְלֹא אָמַר נְשִׁי. וְכֵן
אָמַר דְּוֹד (מ"א ח ג) קָחוּ עִמְכֶם אֶת עַבְדֵי
אֲדוֹנֵיכֶם, וְלֹא אָמַר עַבְדֵי, וְכֵן אַחְשׁוּרוֹשׁ אָמַר
(אסתר ח ח) בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ, וְלֹא אָמַר בְּשֵׁמִי. אַף
כַּאֲן אָמַר מֵאֵת ה' וְלֹא אָמַר מֵאֵתוֹ: **מִן**
הַשָּׁמַיִם. וְהוּא שְׁאָמַר הַכְּתוּב (איוב לו לז) כִּי
בָּם יִדִּין עַמִּים וַיִּי, כְּשֶׁבָא לְיִסֵּר הַבְּרִיּוֹת
מִבְּיַא עֲלֵיהֶם אִשׁ מִן הַשָּׁמַיִם כְּמוֹ שְׁעָשָׂה
לְסְדוּם, וּכְשֶׁבָא לְהוֹרִיד הַפֶּן מִן הַשָּׁמַיִם
לְיִשְׂרָאֵל (שמות טז ז) הִנְנִי מִמְטֵר לָכֶם לֶחֶם
מִן הַשָּׁמַיִם: כַּד) וַיַּהֲפֹךְ אֶת הָעָרִים וַיִּי. אַרְבַּעַתָּן יוֹשְׁבוֹת בְּסַלְע אַחַד וְהַכְּכֵן מִלְמַעְלָה

עֲנִשׁוֹן שְׁלִי-מִלְאָכִים, עַל שְׁאָמְרוּ (פסוק יג) כִּי
מִשְׁחִיתִים אֲנִינּוּ, וְתִלּוּ הַדְּבַר בְּעַצְמוֹן, לְפִיכֹף
לֹא זָוּ מִשֵּׁם עַד שְׁהוֹקְקוּ לֹאמַר שְׁאִין הַדְּבַר
בְּרִשׁוֹתָן: **כִּי לֹא אוֹכֵל.** לְשׁוֹן יְחִיד, מִכָּאֵן
אֵתָה לְמַד שְׁהֶאֱחָד הוֹפֵךְ וְהֶאֱחָד מִצִּיל, שְׁאִין
שְׁנֵי מִלְאָכִים נְשַׁלְחִים לְדְבַר אַחַד: **עַל בֵּן**
קָרָא שֵׁם הָעִיר צוֹעֵר. עַל שֵׁם (פסוק כ)
וְהִיא מִצְעָר: כִּי וְה' הַמָּטֵר. כָּל מְקוֹם
שְׁנֶאֱמַר וְה' הוּא וּבֵית דִּינּוֹ: **הַמָּטֵר עַל**
סְדוּם. בְּעֵלוֹת הַשְּׁחַר, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר לְעִיל
(פסוק טו) וּכְמוֹ הַשְּׁחַר עֲלָה, שְׁעָה שְׁהַלְבְּנָה
עוֹמְדַת בְּרָקִיעַ עִם הַחֲמָה, לְפִי שְׁהִיוּ מֵהֶם
עוֹבְדֵין לַחֲמָה וּמֵהֶם לְלִבְנָה, אָמַר הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אִם אֶפְרַע מֵהֶם בְּיוֹם יְהִיו עוֹבְדֵי
לְבָנָה אוֹמְרִים אֱלוֹ הִיָּה בְּלִילָה כְּשֶׁהַלְבְּנָה
מוֹשְׁלַת לֹא הָיִינוּ חֲרָבִין, וְאִם אֶפְרַע מֵהֶם
בְּלִילָה יְהִיו עוֹבְדֵי הַחֲמָה אוֹמְרִים אֱלוֹ הִיָּה

תפסיר רס"ג

כָּל-הַכֹּפֶר וְאֵת כָּל-יֹשְׁבֵי
הָעָרִים וְצִמַח הָאֲדָמָה: וְהִפְךָ
יָת קְרוּיָא הָאֵלִין. וְיָת כָּל מִיִּשְׂרָאֵל. וְיָת
כָּל יְתֵבֵי קְרוּיָא. וְצִמַּח דְּאֲרַעָא:
כִּי וְתִבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאֲחֵרֵי
וְתִהְיֶינָה נְצִיב מַלְחָה: וְאִסְתַּכִּיֵּאת
אֶתְתִּיָּה מִבְּתְרוּהִי. וְהָוֹת קָמָא דְּמַלְחָא:
כִּי וְיִשְׁכְּבוּ אַבְרָהָם בְּבִקְרָא
אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-עֶמֶד שָׁם

אלמרג. וגמיע ספאנהא. חתי
נבאתהא: כו) פאלתפתת זוגתה
מן וראה. פצארת נצבה מלה:
כו) פאלג אברהים באלגדאה.
אלי אלמוצע. אלדי וקף פיה
בין ידי אללה: כח) פאלע עלי
וגה סדום ועמורה. וסאיר בלד
אלמרג. פנציר. פאדיא
בדכאנה קד צעד. פדכאן
אלאתון: כט) פלמא אהלך
אללה קרי אלמרג. דכר אללה
אברהים. פכילך לוט מן וסט

אֶת-פְּנֵי יְהוָה: וְאֶקְדִּים אַבְרָהָם בְּצַפְרָא. לְאֶתְרָא. דְּשִׁמִּישׁ תַּמָּן
בְּצִלוֹ קָדָם יי: כח וְיִשְׁקֹף עַל-פְּנֵי סָדֹם וְעַמּוֹרָה וְעַל
כָּל-פְּנֵי אֶרֶץ הַכֹּפֶר וְיִרְא וְהִנֵּה עָלָה קִיטֹר
הָאָרֶץ כְּקִיטֹר הַכֹּבֶשֶׂן: וְאִסְתַּכִּי. עַל אִפֵּי סָדֹם וְעַמּוֹרָה. וְעַל
כָּל אִפֵּי אֲרַע מִיִּשְׂרָאֵל. וְחִזָּא. וְהָא סְלִיק תַּנְנָא דְּאֲרַעָא. פְּתַנְנָא
דְּאֶתְוֹנָא: כט וְיִהְיֶינָה בְּשַׁחַת אֱלֹהִים אֶת-עָרֵי הַכֹּפֶר
וְיִזְכְּרֶינָה אֱלֹהִים אֶת-אַבְרָהָם וְיִשְׁלַח אֶת לוֹט
מִתּוֹךְ הַהִפְכָּה בְּהִפְךָ אֶת-הָעָרִים אֲשֶׁר-יֹשֵׁב

רס"י

בלט"ז: כבשן. הפירה ששורפין בה את
האבנים לסיד, וכן כל כבשן שבתורה:
כט וזכור אלהים את אברהם. מהו
זכירתו של-אברהם על לוט, נזכר שהיה לוט
יודע ששרה אשתו של-אברהם, ושמע
שאמר אברהם במצרים על שרה (יז יט)
אחותי היא, ולא גלה הדבר, שהיה חס עליו,

למטה, שאמר (ויז כח ט) בחלמיש שלח
ידו וגוי: כו ותבט אשתו מאחריו. מאחרי
של-לוט: ותהי נציב מלח. במלח הטאה
ובמלח לקתה. אמר לה תני מעט מלח
לאורחים הללו, אמרה לו אף המנהג הרע
הזה אתה בא להנהיג במקום הזה:
כח קיטור. תמור של-עשן טוק"ס [לפיד]

תפסיר רס"ג

אלמקלב. בעד מא קלב
אלקרי. אלתני כאן לוט
יסכנהא: ל) פצעד לוט מן זג'ר
ואקאם פי אלגבל. ואבנתיה
מעדה. אד' כיאף אן יקים פי
זג'ר. פאקאם פי אלמג'ארה הו
ואבנתיה: לא) פקאלת
אלכברי. לאלצג'רי אן אבינא
שיד. וליס רג'ל פי אלבלד אן
ידכיל עלינא. פסביל אלנסא:
לב) תעאל' נסקי אבינא.
כימרא ונציאגעה. ונסתבקי
מנה נסלא: לג) פסקתא

בְּהֵן לֹוט: והוה. בחבלות יי ית קרוי
מישרא. ודכיר יי ית אברהם. ושלח ית
לוט מגו הפיקתא. פד הפך ית קרויא.
דהוה יתיב בהון לוט: ל ויעל לוט
מצוער וישב בהר ושתיו
בנתיו עמו כי ירא לשבת
בצוער וישב במערה הוא
ושתיו בנתיו: וסליק לוט מצוער
ויתיב בטורא. ותרתינ בנתיה עמיה. ארי
דחיל למתב בצוער. ויתיב במערתא.

הוא ותרתינ בנתיה: לא ותאמר הבכירה אל-הצעירה
אבינו זקן ואיש אין בארץ לבוא עלינו בדרך
כל-הארץ: ואמרת רבתא. לזעירתא אבונא סיב. וגבר לית
בארעא למיעל עלנא. פאורח כל ארעא: לב לכה נשקה
את-אבינו יין ונשכבה עמו ונחיה מאבינו
זרע: איתא נשקי ית אבונא. חמרא ונשכוב עמיה. ונקיים מאבונא
בנין: לג ותשקין את-אביהן יין בלילה הוא
ותבא הבכירה ותשכב את אביה ולא-ידע

רס"י

המבול: לג ותשקין יגוי. יין נודמן להן
במערה להוציא מהן שני אמות: ותשכב
את אביה. ובצעירה פתיב (פסוק לב) ותשכב
עמו. צעירה לפי שלא פתחה בזנות אלא
אחותה למדתה. חסר עליה הכתוב ולא

לפיכך חס הקדוש ברוך הוא עליו: ל כי ירא
לשבת בצוער. לפי שהיתה קרובה לסדום:
לא אבינו זקן. ואם לא עכשיו אימתי שמא
ימות או יפסוק מלהוליד: ואיש אין בארץ.
סבורות היו שכל העולם נחרב כמו בדור

תפסיר רס"ג

בְּשֹׁכְבָהּ וּבְקוֹמָהּ: וְאִשְׁקִיָּאָהּ יֵת
 אָבוהוֹן. חֲמָרָא בְּלֵילִיא הוּא. וְעַלֵּת
 רַבְתָּא וּשְׂכִיבַת עִם אָבוהָא. וְלֹא יָדַע
 בְּמִשְׁכָּבָהּ וּבְמִקְיָמָה: לָד וַיְהִי
 מִמַּחֲרָת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה
 אֶל-הַצְּעִירָה הִן-שָׁכַבְתִּי
 אִמְשׁ אֶת-אָבִי נִשְׁקָנוּ יַיִן
 גַּם-הַלַּיְלָה וּבָאִי שְׂכָבִי
 עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאֲבִינוּ זָרַע:
 וְהָוָה בְּיוֹמָא דְּבִתְרוּהִי. וְאָמְרַת רַבְתָּא
 לְזַעֲרָתָא. הָא שְׂכִיבִית רַמְשֵׁי עִם אָבָא.
 נִשְׁקִינִיָּה חֲמָרָא אַף בְּלֵילִיא. וְעוֹלֵי שְׂכוּבֵי עַמִּיָּה. וְנִקְיִים מֵאֲבוּנָא בְּנִין:
 לָד וַתִּשְׁקִינֵן גַּם בְּלַיְלָה הֵהוּא אֶת אֲבִיהֶן יַיִן
 וַתִּקַּם הַצְּעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ וְלֹא-יָדַע בְּשֹׁכְבָהּ
 וּבְקוֹמָהּ: וְאִשְׁקִיָּאָהּ. אַף בְּלֵילִיא הֵהוּא. יֵת אָבוהוֹן חֲמָרָא. וְקָמַת
 זַעֲרָתָא וּשְׂכִיבַת עַמִּיָּה. וְלֹא יָדַע בְּמִשְׁכָּבָהּ וּבְמִקְיָמָה: לָד וַתִּהְרֶינּוּ
 שְׁתֵּי בָנוֹת-לוֹט מֵאֲבִיהֶן: וְעַדִּיאָהּ. תַּרְתִּין בָּנַת לוֹט
 מֵאָבוהוֹן: לָד וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאֵב

אביהמא. כימרא פי תלך
 אללילה. פקאמת אלכברי
 וציאגעתה. ולם יעלם בניאמיהא
 וקיאמיהא: לד) ולמא כאן מן
 גיד. קאלת אלכברי ללצגרי.
 הודיא קד ציאגעת אמס אבי.
 תעאלי נסקיה כימרא אללילה.
 וציאגעיה. ונסתבקי מנה נסלא:
 לה) פסקתא פי תלך אללילה.
 אביהמא כימרא. וקאמת
 אלצגרי וציאגעתה. ולם
 יעלם בניאמיהא וקיאמיהא:
 לו) פחמלתא. אבנתא לוט מן
 אביהמא: לו) פולדת אלכברי
 אבנא. ואסמתה מואב. הו אבו

— רס"י —

מאכילים אותו מבושרו): לו ותהרין וגוי. אף
 על פי שאין האשה מתעברת מביאה
 ראשונה, אלו שלטו בעצמן והוציאו ערוותן
 לחוץ ונתעברו מביאה ראשונה: לו מואב. זו
 שלא היתה צנועה פרשה שמאביה הוא,
 אבל צעירה קראתו בלשון נקיה וקבלה

פירש גנותה. אבל בכירה שפתחה בזנות
 פרסמה הכתוב במפורש: ובקומה.
 של-בכירה נקוד, לומר הרי הוא כאלו לא
 נכתב, לומר שבקומה ידע ואף על פי כן לא
 נשמר ליל שני מלשתות (אמר רבי לוי כל
 מי שהוא להוט אחר בלמוס של-עריות לסוף

תפסיר רס"ג

אלמואבין אלי אליום:
 (לח) ואלצגרי' הי איציא ולידת
 אבנא. ואסמתה אבן עמי. הי
 אבי בני עמון אלי אליום:
 כ א) תים רחל מן תים
 אברהים. אלי בלד אלקבלה.
 ואקאם בין רקים ובין
 אלג'פאר. וסכן פי אלכלויץ:
 ב) פקאל אברהים. ען שרה
 זוגתה הי אכתי פבעת'
 אבימלך מלך אלכלויץ
 פאכיד'א: ג) פגא מלך אללה.
 אלי אבימלך פי חלם אלליל.
 וקאל לה. אנך מאית בסבב
 אלמראה אלתי אתכיד'תהא.

הוא אבי-מואב עד-היום:

וילידת רב־תא בר. וקרת שִׁמְיָה מוֹאֵב.
 הוא אבוהון דְּמוֹאֲבָאֵי עד יוֹמָא דִּין:

וְהַצְעִירָה גַם-הוּא יִלְדָה

בֵּן וְהִתְקַרָּא שְׁמוֹ בֶּן-עַמִּי

הוּא אָבִי בְנֵי-עַמּוֹן עַד-

הַיּוֹם: וזעירתא אף היא ילידת בר.

וקרת שִׁמְיָה בר עמי. הוא אבוהון דבני

עמון עד יומא דין: ס

כ וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֲבָרָהָם

אֶרְצָה הַנֶּגֶב וַיֵּשֶׁב בֵּין-

קִדְשׁ וּבֵין שׁוּר וַיֵּגֶר בְּגֵרָה: ונטל מתמן אברהם לארע

דרומא. ויתיב בין רקם ובין חגרא. ואתותב בגרר: ז וַיֹּאמֶר

אֲבָרָהָם אֶל-שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחְתִּי הוּא וַיִּשְׁלַח

אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ גֵּרָר וַיִּקַּח אֶת-שָׂרָה: וַאֲמַר אֲבָרָהָם.

על שרה אתתיה אחת היא. ושלח. אבימלך מלכא דגרר. ודבר ית

שרה: ח וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל-אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם

הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנֵנִי מֵת עַל-הָאִשָּׁה אֲשֶׁר-

— רס"י —

משם. דבר אחר להתרחק מלוט שיצא עליו
 שם רע שבא על בנותיו: ז וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם.
 כאן לא נטל רשות אלא על פרוחה שלא
 בטובתה לפי שכבר לקחה לבית פרוחה על
 ידי בן: ח אֱלֹהִים אֶתְּנוּ. על שרה אשתו.

שכר בימי משה, שנאמר בבני עמון (דברי ז יט)
 אל תתגר בם כלל, ובמואב לא הזהיר אלא
 שלא ילחם בם, אבל לצערן התיר לו:

כ וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֲבָרָהָם. פשראה שחרבו
 הכרבים ופסקו העוברים והשבים נסע לו

תפסיר רס"ג

לְקַחְתָּ וְהוּא בְעֵלְת בְּעַל:

וְאַתָּא מִימַר מִן קָדָם יי לֹת אַבְימֶלֶךְ
בְּחִלְמָא דְלִילִיא. וְאָמַר לִיה. הָאֵת
מָאִית עַל עֵיֶסֶק אֶתְתָּא דְדַבְרָתָא. וְהִיא

אֶתְת גְּבַר: ד וְאַבְימֶלֶךְ לֹא

קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי

הַגֹּי גַם-צַדִּיק תִּהְרַג:

וְאַבְימֶלֶךְ. לֹא קָרַיב לְוֹתָהּ. וְאָמַר. יי הָעַם אַף זְכָאֵי תִקְטוּל:

ה הֲלֹא הוּא אָמַר-לִי אַחֲתִי הוּא וְהִיא-גַם-הוּא

אָמְרָה אַחִי הוּא בְּתָם-לְבָבִי וּבְנִקְיוֹן פִּי

עָשִׂיתִי זֹאת: הֲלֹא הוּא אָמַר לִי אַחֲתִי הִיא. וְהִיא אַף הִיא אָמְרָת

אַחִי הוּא. בְּקִשְׁיֹטוֹת לְבָבִי. וּבְזָפְאוֹת יְדֵי עֲבָדִית דָּא: ד וַיֹּאמֶר

אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּחִלָּם גַּם אֲנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְּתָם-

לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת וְאַחֲשֹׁךְ גַּם-אֲנֹכִי אוֹתְךָ

מִחֲטוֹ-לִי עַל-כֵּן לֹא נִתְתִּיךָ לְנֹגַע אֵלֶיהָ: וְאָמַר

לִיה יי בְּחִלְמָא. אַף קָדְמִי גְּלִי אָרִי בְּקִשְׁיֹטוֹת לְבָבְךָ עֲבָדַת דָּא. וּמִנְעִית

כ"ט

וּכְיֹצֵא בּוּ (ש"ס ד יט) אֶל הַלְקֹחַ אֲרוֹן יוֹגִי וְאֶל
מוֹת חֲמִיקָה, שְׁנִיחָם בְּלִשׁוֹן עַל: ד לֹא קָרַב
אֵלֶיהָ. הַפְּלִאָךָ מִנְעוּ, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (פְּסוּק ו)
לֹא נִתְתִּיךָ לְנֹגַע אֵלֶיהָ: הַגֹּי גַם צַדִּיק
תִּהְרַג. אַף אִם הוּא צַדִּיק תִּהְרַגְנּוּ. שְׁמָא כָּךְ
דְּרַכְךָ לְאַבְדֵּי הָאֲמוֹת חֲנָם, כָּךְ עָשִׂיתָ לְדוֹר
הַמְּבוּל וּלְדוֹר הַפְּלִגָּה, אַף אֲנִי אוֹמֵר
שְׁהַרְגֶתֶם עַל לֹא דְבַר, כְּשֵׁם שְׁאֵתָה אוֹמֵר
לְהַרְגֵנִי: כ גַּם הוּא. לְרַבּוֹת עֲבָדִים וְגַמְלִים

וְחַמְרִים שְׁלָה, אֵת בְּלָם שְׁאֵלְתִי וְאָמְרוּ לִי
אַחִיקָה הוּא: בְּתָם לְבָבִי. שְׁלֹא דְמִיתִי לְחֲטוּא:
וּבְנִקְיוֹן פִּי. נְקִי אֲנִי מִן חֲטָא שְׁלֹא נִגְעַתִּי
בָּה: ו יָדַעְתִּי כִּי בְּתָם לְבָבְךָ יוֹגִי. אֲמַת
שְׁלֹא דְמִיתָ מִתְּחִלָּה לְחֲטוּא אֲבָל נְקִיוֹן פִּי
אֵין כָּאן: לֹא נִתְתִּיךָ. לֹא מִפְּנֵי הִיָּה שְׁלֹא
נִגְעַתָּ בָּה אֲלֵא חֲשַׁכְתִּי אֲנִי אוֹתְךָ מִחֲטוּא,
וְלֹא נִתְתִּי לְךָ כֹּחַ, וְכֵן (לְקַמֵּן לֹא ז) וְלֹא נִתְּנוּ
אֱלֹהִים, וְכֵן (שׁוֹפְטֵי טו ו) וְלֹא נִתְּנוּ אֲבִיקָה לְבוּא:

תפסיר רס"ג

קלֹבֶךְ צָנַעַת דָּלֶךְ. פְּצוּדֹתֶיךָ
בְּאַלְתֵּעֲרִיף מִן אֵן תִּכְסִי לִי.
וְלִדְלֶךְ לֹם אֲדַעַד אֵן תִּדְנֹו
מִנְהָא: (ז) וְאַלְאֵן אֲרַדֵּד זֹוגְהָ
אַלְדָּגֶל אֵנְהָ נְבִי. וְיִדְעוּ לֶךְ
פְּתַחֲנִיא. וְאֵן לֹם תִּרְדֶּהָא. אַעֲלֵם
אַנְךָ הַאֲלֶךְ. אַנְתּוּ וְגִמִּיעַ מֵא לֶךְ
(י"ג מֵאֲלֶךְ): (ח) פְּאֲדֶלֶג אֲבִימֶלֶךְ
בְּאַלְגָּדָהָ. וְדַעַא בְּגִמִּיעַ
קֹוֹאֹדְהָ. וְכִלְמֶהֶם בְּהֹדֵא
אַלְכְּלָאִם. פְּפֹזַע אֲלֶקֹום גְּדָא:
(ט) פְּדַעַא אֲבִימֶלֶךְ בְּאַבְרָהָם.
וְקֹאֵל לֵה מֵא דֵא צָנַעַת בְּנֵא
וְמֵא אֲכִישָׁאֵת לֶךְ. אֲדִי גְלַבַּת
עֲלִי. וְעֲלִי מִמְלַכְתִּי כִשְׂיָה
עֲצִימָה. וְאַעֲמֵאל לֹם יִצְנַע
מִתְלֵהָא. צָנַעַתְהָא מְעִי:

אִף אָנָּא. יִתְךָ מִלְּמַחֲטֵי קְדָמִי. עַל בֶּן לֵא
שְׂבַקְתָּךְ לְמִקְרַב לְוֹתָהּ: ^ז וְעַתָּה
הָשִׁב אֶשְׁת־הָאִישׁ בִּי-
נָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בְּעַדְךָ
וְחַיָּה וְאִם-אֵינְךָ מִשִּׁיב דַּע
בִּי-מוֹת תָּמוֹת אֶתָּה וְכָל-
אֲשֶׁר-לָךְ: וְכַעַן. אֶתִּיב אֶתְתָּ גּוֹבְרָא
אַרִי נָבִיא הוּא. וְיִצְלִי עֲלֶךְ וְתִיחִי. וְאִם
לִיְתֶךָ מְתִיב. דַּע אַרִי מְמַת תָּמוֹת. אֶת
וְכָל דְּלָךְ: ^ח וְיִשְׁכֹּם אֲבִימֶלֶךְ
בְּבֹקֶר וְיִקְרָא לְכָל-עַבְדָּיו
וְיִדְבֹר אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים

הָאֵלֶּה בְּאֲזִנֵיהֶם וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים מְאֹד:
וְאֶקְדִים אֲבִימֶלֶךְ בְּצַפְרָא. וְקָרָא לְכָל עַבְדֹוהִי. וּמִלִּיל. יֵת כָּל פֶּתְגָמִיא
הָאֵלִין קְדָמִיהוֹן. וּדְחִילוּ גּוֹבְרָיא לַחְדָּא: ^ט וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ
לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מֶה-עָשִׂיתָ לָנוּ וּמַה-
חֲטָאתִי לָךְ בִּי-הִבַּאתָ עָלַי וְעַל מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה
גְּדֹלָה מֵעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא-יַעֲשׂוּ עֲשִׂיתָ עִמָּדִי:

— כ"ג —

^ז הָשִׁב אֶשְׁת־הָאִישׁ. וְאֵל תְּהֵא סְבוֹר שְׁמָא תִתְגַּנֵּה בְּעִינֵיו וְלֹא יִקְבֹּלָנָהּ אוֹ יִשְׁנָאָךְ וְלֹא יִתְפַּלֵּל עֲלֶיךָ: בִּי נָבִיא הוּא. וְיִוֹדַע שְׁלֹא

זֶלְקָה הַדְּקֻדָּקָה: וְחַיָּה. הוּי"ו בַּגְּעִיא בְּתִיגָאן הַמְדוּקָדְקוֹת וְכ"ה בִּירוּשְׁלַמִּים:

תפסיר רס"ג

(י) קאל לה מא ראית. אדי צנעת הדיא אלאמר: יא) קאל אברהים. אני קלת. לעל לים כיוף אללה פי הדיא אלמוציע. פיקתלונני בסבב זוגתי: (יב) ובאלחזיקה הי קריבתי מן אבי. לכן לים מן אמי. פצארת לי זוגה: יג) פלמא אכיתלעני אללה מן בית אבי. קלת להא. הדיא פצילך. אלדוי תצנעיה

וּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם. וַאֲמַר לִיה. מָא
עֲבַדְתָּ לְנָא וּמָא חֲטִית לָךְ. אַרִי אִיתִיתָא
עָלַי. וְעַל מַלְכוּתִי חֹזֵבָא רַבָּא. עֹבְדִין
דְּלָא כְּשָׂרִין לְאַתְעֲבָדָא. עֲבַדְתָּ עִמִּי:
וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־
אַבְרָהָם מַה רָאִיתָ כִּי
עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה:
וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם. מָא חֲזִיתָא.
אַרִי עֲבַדְתָּא יָת פְּתָגְמָא הַדִּין:

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אִמְרָתִי רַק אֵין־יֵרָאֵת
אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהִרְגֹנִי עַל־דְּבַר אִשְׁתִּי:
וַאֲמַר אַבְרָהָם. אַרִי אִמְרִית. לְחוּד לִית דְּחַלְתָּא דִּי. בְּאַתְרָא הַדִּין.
וַיִּקְטְלוּנִי עַל עֵיסֶק אֶתְתִּי: יב) וְגַם אִמְנָה אַחְתִּי בֵּת־אָבִי
הוּא אַךְ לֹא בֵּת־אָמִי וְתִהְיֶה־לִּי לְאִשָּׁה: וּבְרַם
בְּקוֹשְׁטָא. אַחְתִּי בֵּת אָבָא הִיא. בְּרַם לֹא בֵּת אָמָא. וְהוּת לִי לְאִתּוּ:
וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי
וַאֲמַר לָהּ זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדִי אֶל־

— כס"י —

הוא אומר ללוט (יג ט) כי אנשים אחים
אנחנו: אך לא בת אמי. הן מאם אחרת
היה: יג) והי כאשר התעו אותי וגוי.
אנקלוס תרגם מה שתרגם. ויש לישבו עוד,
דבר דבור על אפניו, כשהוציאני הקדוש
ברוך הוא מבית אבי להיות משוטט ונד
ממקום למקום, וידעתי שאעבור במקום
רשעים ואומר לה זה חסדך אשר תעשי
עמדי: כאשר התעו. לשון רבים, ואל

נקבים, של-זרע ושל-קטנים ורעי ואזנים
וחוטים: יב) רק אין יראת אלהים. אכסנאי
שבא לעיר, על עסקי אכילה ושתייה שואלין
אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו
אשתך היא או אחותך היא: יב) אחותי בת
אבי היא. ובת אב מתרת לבן נח, שאין
אבות לגוי. וכדי לאמת דבריו השיבם בן.
ואם תאמר והלא בת אחיו היתה, בני בנים
הרי הן כבנים והרי היא בתו של-תרח, וכן

תפסיר רס"ג

מעיי. פי כל מוציע נדכל אליה. קולי עניי הו אכיי: יד) פאכדי אבימלך ג'נמא ובקרא. עבידא ואמא ואעטי אברהים. ורד לה שרה זוגתה: טו) וקאל אבימלך. הודי בלדי בין ידיך. אין מא צלח לך קם פיה: טז) וקאל לשרה. הודיא קד אעטית אכיד אלף דרהם. תכון לך פי פסוה חסנה. לכל מן מעד.

כָּל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָבֹא
שָׁמָּה אָמַרְי־לִי אָחִי הוּא:
וְהוּהוּ כִּד טָעוּ עִמָּמִיא בְּתַר עוֹבְדֵי יְדִיהוֹן.
וַיְתִי קָרִיב יִי לְדַחֲלָתִיהָ מִבֵּית אָבִיא.
וְאָמַרְתִּית לָהּ. דָּא טִיבוּתִיךָ. דִּתְעַבְדִּין
עִמִּי. לְכֹל אַתָּר דְּנַהֲךְ לְתַמּוֹן. אָמַרְי עָלֵי
אָחִי הוּא: יד) וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ
צֵאן וּבָקָר וְעֵבֶדִים וּשְׂפָחֹת

וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם וַיֵּשֶׁב לוֹ אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ: וּדְבַר
אֲבִימֶלֶךְ עֵן וְתוֹרִין. וְעַבְדִּין וְאִמְהוֹן. וַיֵּהָב לְאַבְרָהָם. וְאַתִּיב לִיהָ ית
שָׂרָה אֶתְתִּיהָ: טו) וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ
בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ שָׁב: וְאָמַר אֲבִימֶלֶךְ. הָא אֶרְעִי קְדָמְךָ. בְּדַתְקִין
בְּעֵינְךָ תִּיב: טז) וְלִשְׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלַיךְ כֶּסֶף
לְאַחֶיךָ הִנֵּה הוּא־לְךָ כֶּסֶת עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר

רס"ג

וְאָמַר פְּרַעָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ עַל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, (שׁוֹפְטִים ט גז) פֶּן יֹאמְרוּ לִי אִשָּׁה
הִרְגַתְהוּ: יד) וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם. כְּדֵי שְׂוִיתִפִּיִּס
וַיִּתְפַּלֵּל עָלָיו: טו) הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ. אָבֵל
פְּרַעָה אָמַר לוֹ (לְעִיל יז יט) הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח
וְלֶךְ, לְפִי שְׁנַתִּירָא שְׁחַמְצָרִיִּים שְׁטוּפִי זְמַח:
טז) וְלִשְׂרָה אָמַר. אֲבִימֶלֶךְ, לְכַבּוּדָה כְּדֵי
לְפִיִּסָּה הִנֵּה עֲשִׂיתִי לְךָ כְּבוֹד זָה, נָתַתִּי מִמּוֹן
לְאַחֶיךָ שְׁאִמְרַת עָלָיו אָחִי הוּא. הִנֵּה הַמּוֹן
וְהַכְּבוֹד הַזֶּה לְךָ כֶּסֶת עֵינַיִם: לְכֹל אֲשֶׁר
אָתְּךָ. יְכַסּוּ עֵינֵיהֶם שְׁלֵא יִקְלוּךְ, שְׁאֵלוּ
הַשִּׁיבוּתִיךָ רִיקְנִית יֵשׁ לָהֶם לוֹמַר לְאַחַר
שְׁנַתְעַלֵּל בָּהּ הַחֲזִירָה, עֲכָשִׁיו שְׁחַצְרָכְתִּי
לְכַבּוּ מִמּוֹן וּלְפִיִּסָּה, יוֹדְעִים יִהְיוּ שְׁעַל כְּרַחֲוִי

הַתְּמַחָה, פִּי בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת לְשׁוֹן אֲלֵהוֹת
וְלְשׁוֹן מְרוֹת קְרוֹי לְשׁוֹן רַבִּים. (שְׁמוֹאל ז' ז כג)
אֲשֶׁר הִלְכוּ אֲלֵהִים, (דְּזַרִּים כ כג) אֲלֵהִים חַיִּים.
(יְכֻשֶׁעַ כז יט) אֲלֵהִים קְדוּשִׁים הוּא, וְכֹל לְשׁוֹן
אֲלֵהִים לְשׁוֹן רַבִּים. וְכֵן (לט ט) וַיִּקַּח אֲדוֹנִי
יֹסֶף, (דְּזַרִּים י יז) אֲדוֹנִי הָאֲדוֹנִים, (לְכֹן מֵז לג)
אֲדוֹנִי הָאֲרָץ, וְכֵן (שְׁמוֹת כז יד) בְּעָלָיו עִמּוֹ.
(שְׁסֹכָא כט) וְהוֹעֵד בְּבַעֲלָיו. וְאִם תֹּאמַר מַהוּ לְשׁוֹן
הַתְּעוֹ, כֹּל הַגּוֹלָה מִמְּקוֹמוֹ וְאִינוּ מֵיִשָּׁב קְרוֹי
תוֹעֵדָה, כְּמוֹ (לְקַמֵּן כא יד) וַתִּלְךָ וַתִּתְעַ, (מַכְלִים
קִיט קטו) תְּעִיתִי כְּשֶׁה אֹבֵד, (אִיוֹז לח מו) יִתְעוּ
לְבָבִי אֲכֹל יִצְאוּ וַיִּתְעוּ לְבַקֵּשׁ אֲכֹלָם:
אָמַרְי לִי. עָלֵי, וְכֵן (לְקַמֵּן כו ז) וַיִּשְׁאַלוּ אֲנָשִׁי
הַמָּקוֹם לְאַשְׁתּוֹ, עַל אִשְׁתּוֹ. וְכֵן (שְׁמוֹת יד ג)

תפסיר רס"ג

והודיא אלכל תיאלד: יז) ת'ם
דעי אברהים אלי אללה.
פעאפא אללה אבימלך וזוגתה.
ואמאה וולדו: יח) לאן אללה
כאן קד תואעד. בחבס כל רחם
לבית אבימלך. בסבב שרה
זוגה' אברהים: כא א) ת'ם
ד'כר אללה שרה כמא קאל.

אתך ואת כל ונכחת:

ולשרה אמר. הא יהבית. אלף
סלעין דכסף לאחוייך. הא הוא ליד
כסות דיקר. חלף דשלחית דברתיך.
וחזית יתיך וית כל דעמיד. ועל כל מא
דאמרת אתוכחת: **ויתפלל**

אברהם אל-האלהים

וירפא אלהים את-אבימלך ואת-אשתו

ואמהתיו וילדו: ועלי אברהם קדם יי. ואסי יי. ית אבימלך

וית אתתיה. ואמהתיה ואתרוחו: **כי-עצר עצר יהוה**

בעד כל-רחם לבית אבימלך על-דבר שרה

אשת אברהם: ארי מיחד אחד יי. באפי כל פתח ולדא לבית

אבימלך. על עיסק שרה אתת אברהם: **ס**

כא ויהוה פקד את שרה כאשר אמר ויעש

יהוה לשרה כאשר דבר: ויי. דכיר ית שרה כמא דאמר.

כש"י

פרשת: י וילדו. כתרגומו ואתרוחו. נפתחו
נקביהם והוציאו מה שצריך לצאת והיא
לידה שלהם: י בעד כל רחם. כנגד כל
פתח: על דבר שרה. על פי דבורה
של-שרה:

כא ויה' פקד את שרה וגו'. סמך פרשה זו
לכאן ללמדך שכל המבקש רחמים על חברו
והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה.
שנאמר (לעיל כ י) ויתפלל וגו' וסמך ליה ויה'
פקד את שרה שפקד כבר קודם שרפא את

השיבותיה ועל ידי נס: ואת כל. ועם כל
באי העולם: ונכחת. יהא לך פתחון פה
להתנבח ולהראות דברים נכרים הללו.
ולשון תוכחת בכל מקום ברור דברים, וזלע"י
איספרוזי"י [לבחן] ואונקלוס תרגם בפנים
אחרים, ולשון המקרא כף הוא נופל על
התרגום הנה הוא לך כסות של-כבוד על
העינים שלי ששלטו כף ובכל אשר אתה.
ועל כן תרגומו וחזית יתיך וית כל דעמיד.
ויש מדרש אגדה אבל ישוב לשון המקרא

תפסיר רס"ג

וְצַנֵּעַ לְהָא כְּמָא וְעֵד:
 (ב) פְּחֻמְלַת וּוְלִידַת לְאַבְרָהָם.
 אַבְנָא פִּי שִׁיכּוּכִיתָהּ. פִּי אֱלֹהִים
 אֱלֹדִי קֵאלָהּ אֱלֹלָהּ: (ג) פְּסָמָא
 אַבְרָהָם. אַבְנָה אֱלִמּוּלוֹד לָהּ.
 אֱלֹדִי וְלִידַת לָהּ שֵׁרָה יִצְחָק:
 (ד) וְכִיתְנָה אַבְנֵי תִמְאֵנִיהָ
 אִיאָם. כְּמָא אַמְרָה אֱלֹלָהּ:
 (ה) וְכָפֵאן אַבְרָהָם אַבְנֵי מֵאִיהָ
 סְנָה. חִין וְלֹד לָהּ יִצְחָק אַבְנָה:
 (ו) וְקֵאלַת שֵׁרָה. קֵד צַנֵּעַ לִי
 אֱלֹלָהּ סְרוּרָא. כָּל מִן סְמַע

וְעֵבֶד יִי לְשֵׁרָה כְּמָא דְמִלִּיל:
 וְתֵהָר וְתֵלֵד שֵׁרָה
 לְאַבְרָהָם בֵּן לְזִקְנָיו
 לְמוֹעֵד אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֹתוֹ
 אֱלֹהִים: וְעַדִּיאַת וְיִלִּידַת שֵׁרָה
 לְאַבְרָהָם. בַּר לְסִיבְתוּהִי. לְזִמְנָא דְמִלִּיל
 יִתִּיָּה יִי: ג וְיִקְרָא אַבְרָהָם
 אֶת-שֵׁם-בְּנוֹ הַנּוֹלֵד-לוֹ
 אֲשֶׁר-יִלְדָהּ-לוֹ שֵׁרָה

יִצְחָק: וְקֵרָא אַבְרָהָם. יֵת שׁוּם בְּרִיָּה דְאֵתִילִיד לִיָּהּ. דִּילִידַת לִיָּהּ
 שֵׁרָה יִצְחָק: וְיִמַּל אַבְרָהָם אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ
 בֶּן-שְׁמֹנֶת יָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים: וְגִזַּר
 אַבְרָהָם יֵת יִצְחָק בְּרִיָּה. בַּר תְּמַנְיָא יוֹמִין. כְּמָא דְפִקִּיד יִתִּיָּה יִי:
 [חפשי] וְאַבְרָהָם בֶּן-מֵאָת שָׁנָה בְּהוֹלֵד לוֹ אֶת
 יִצְחָק בְּנוֹ: וְאַבְרָהָם בַּר מֵאָה שָׁנִין. כִּד אֵתִילִיד לִיָּהּ. יֵת יִצְחָק
 בְּרִיָּה: וְתֵאמֶר שֵׁרָה צִחָק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים

— כס"י —

אַבְימֶלֶךְ: פְּקֵד אֶת שֵׁרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר. וְיַעֲשֶׂה ה' לְשֵׁרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר. לְאַבְרָהָם:
 בְּהַרְיוֹן: כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר. בְּלִידָה. וְתִיכֵן הִיא
 אֲמִירָה וְתִיכֵן הוּא דְבוּר, אֲמִירָה (לְעִיל יו יט)
 וְיֵאמֶר אֱלֹהִים אֲבַל שֵׁרָה אֲשַׁתְּךָ וְגו'.
 דְבוּר (שס טו 6) הָיָה דְבוּר ה' אֶל אַבְרָם.
 בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, וְשֵׁם נֶאֱמַר (שס ז) לֹא
 יִירָשֶׁךָ זֶה וְגו', וְהִבִּיא הַיּוֹרֵשׁ מִשֵׁרָה:
 וְיַעֲשֶׂה ה' לְשֵׁרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר. לְאַבְרָהָם:
 לְמוֹעֵד אֲשֶׁר דִּבֶּר אֹתוֹ. דְמִלִּיל יִתִּיָּה.
 אֶת הַמוֹעֵד אֲשֶׁר דִּבֶּר וְקִבַּע כְּשֶׁאֱמַר לוֹ
 (לְעִיל יט יד) לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ, שָׂרַט לוֹ
 שְׂרִיטָה בְּכוֹתֵל וְאָמַר לוֹ, כְּשֶׁתִּגִּיעַ חֲמָה
 לְשְׂרִיטָה זֶה בְּשָׁנָה אַחֲרָת, תֵּלֵד: (לְזִקְנָיו.
 שְׂרִיטָה זֶה אֶקְוִינָן שְׁלוֹ דוּמָה לוֹ):

תפסיר רס"ג

פָּרַח לִי: ז) תִּים קֹאֲלַת. צֶדֶק מִן קֹאֲל לֵאבְרָהִים אֵן שְׂרָה סְתֵרְצֵעַ אֹלֵאֲדָא. אֲדִי וְלִדַּת לֵה אֲבִנָא פִי שִׁיכּוּכִיתָה: (ח) תִּים כְּבִיר אֲלֻצְפִי וּפְטָם. וְצִנֵּעַ אֲבֵרָהִים מִגְלָסָא עֲצִימָא. פִּי יוֹם פְּטָם יִצְחָק: ט) תִּים רֵאת שְׂרָה. אֲבִן הַגֵּר אֲלִמְצִרְיָה אֲלִדִי וְלִדַּת לֵאבְרָהִים לֵאעֲבָא: י) פְּקֹאֲלַת לֵה. אֲטֵרֵד הַדְּרָה

כָּל-הַשְּׁמַע יִצְחָק-לִי: וְאָמְרַת שְׂרָה. חֲדוּא. עֶבֶד לִי יִי. כָּל דְּשָׁמַע יַחֲדֵי לִי: וְתֹאמֶר מִי מִלֵּל לֵאבְרָהִם הַיְנִיקָה בָּנִים שְׂרָה כִּי-יִלְדֵתִי בֵּן לְזִקְנָיו: וְאָמְרַת. מִהֵימָן דְּאָמַר לֵאבְרָהִם וְקִיִּים. דְּתוֹנִיק בְּנִין שְׂרָה. אֲרִי יִלְדִית בֵּר לְסִיבְתוּהִי: וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד

וַיִּגְמַל וַיַּעַשׂ אֲבָרָהִם מְשִׁתָּה גְדוֹל בְּיוֹם הַגְּמַל אֶת-יִצְחָק: וּרְבָא רְבִיָּא וְאֲתַחְסִיל. וְעֶבֶד אֲבָרָהִם מִשְׁתָּיָא רְבָא. בְּיוֹמָא דְּאֲתַחְסִיל יִצְחָק: וְתֵרָא שְׂרָה אֶת-בֶּן-הַגֵּר הַמְּצִרִית אֲשֶׁר-יִלְדָה לֵאבְרָהִם מִצְחָק: וְחִזַּת שְׂרָה. יֵת בֵּר הַגֵּר מְצִרִיתָא. דִּילִידַת לֵאבְרָהִם מִחֵייד: וְתֹאמֶר לֵאבְרָהִם גֵּרֵשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֶת-בְּנָהּ כִּי לֹא

— רס"י —

ו יִצְחָק לִי. יִשְׁמַח עָלַי. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה הַרְבֵּה עֲקָרוֹת נִפְקְדוּ עִמָּה, הַרְבֵּה חוֹלִים נִתְרַפְּאוּ בּוֹ בְּיוֹם, הַרְבֵּה תְּפִלוֹת נִעֲנּוּ עִמָּה, וְרַב שְׁחוּק הָיָה בְּעוֹלָם: ז מִי מִלֵּל לֵאבְרָהִם. לְשׁוֹן שָׂבַח וְחֻשְׁבִּיבוֹת, רָאוּ מִי הוּא וּמָה הוּא, שׁוֹמֵר הַבְּטָחוֹתוֹ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבַטְיֵחַ וְעוֹשֶׂה: מִלֵּל. שְׁנָה הַכְּתוּב וְלֹא אָמַר דְּבַר, גִּימְטְרִיָּה שְׁלוֹ מֵאָה, כְּלוֹמַר לְסוּף מֵאָה לֵאבְרָהִם:

זֶלֶק הַדְּלִקְרוֹן: וְיִצְחָק-לִי. הַשּׁוֹא שְׂבַד"י נַח הַגֵּם שְׂבַא מֵאֲרִיךְ כִּי"ד, וְזֶה מִפְּנֵי הַיּוֹת הַתִּיבָה בְּטַעַם מִקָּף. וְכ"ז לְשִׁיטַת מַחְבֵּרַת הַתִּיגָאן ע"ש: ה בְּיוֹם הַגְּמַל. הַטַּפְחָא כְּתִיבַת הַגְּמַל בְּכָל הַתִּיגָאן:

תפסיר רס"ג

אלאמה ואבנהא. פאנה לא ירת' מע אבני יצחק; יא) פִּשְׁק אלאמר. גִּדָּא עלי אברהים. בסבב אבנה; יב) פקאל אללה לה. לא ישק עליך אלאמר בסבב אלצבי ואמתך. כל מא תקולה לך. שרה אקבל מנהא. לאן ביצחק ידעא לך אלנסל: יג) ואבן אלאמה איצא אצייר מנה אמה. לאנה נסלך: יד) ואדלג אברהים באלג'דאה. ואכיד' טעאמא וקרבה' מא.

יִירָשׁ בֶּן־הָאִמָּה הַזֹּאת
עִם־בְּנֵי עֵם־יִצְחָק: וְאָמְרַת
 לְאַבְרָהָם. תִּרְיֹךְ. אִמְתָּא הָדָא וְיִת בְּרָה.
 אָרִי לָא יִירַת בַּר אִמְתָּא הָדָא. עִם בְּרֵי
 עִם יִצְחָק: **וַיִּרַע הַדָּבָר מְאֹד**
בְּעֵינָיו אַבְרָהָם עַל אֹדֶת
בָּנוּ: וּבְאִישׁ פְּתֻמָּא. לַחֲדָא בְּעֵינֵי
 אַבְרָהָם. עַל עֵיֶסֶק בְּרִיה: **וַיֹּאמֶר**
אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם אֶל־

יִרַע בְּעֵינֶיךָ עַל־הַנְּעֹר וְעַל־אִמְתְּךָ כֹּל אֲשֶׁר
תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שָׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בִי־צָחָק
יִקְרָא לָךְ זֶרַע: וְאָמַר יי לְאַבְרָהָם. לָא יבֵּאֵשׁ בְּעֵינֶיךָ עַל
 עוֹלִימָא וְעַל אִמְתְּךָ. כֹּל דְּתִימַר לָךְ. שָׂרָה קִבִּיל מְנַה. אָרִי בִי־צָחָק.
 יתקרוזן לך בנין: **וְגַם אֶת־בֶּן הָאִמָּה לְגוֹי אֲשִׁימְנוּ**
כִּי זֶרַעְךָ הוּא: וְאִף יִת בַּר אִמְתָּא לְעַמָּא אֲשׁוּיִנְיָה. אָרִי בְּרִךְ
 הוּא: **וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם | בְּבֹקֶר וַיִּקַּח־לָחֶם**

— רס"י —

זקים וגוי ואמר הלא משחק אני: עם בני עם יצחק. מכפין שהוא בני אפלו אם אינו הגון ביצחק. או הגון ביצחק אפלו אם אינו בני אין זה כדאי לירש עמו. קל וחמר עם בני עם יצחק ששתיהן בו: יא על אודת בנו. ששמע שיצא לתרבות רעה. ופשוטו על שאמרה לו לשלחו: יב שמע בקולה. למדנו שהיה אברהם טפל לשרה בבניאיות: יד לחם וחמת

עריזות. כמה דתימא (לכלן לט יז) לצחק בי. דבר אחר לשון רציחה כמו (ש"ב ז יז) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגוי: י עם בני וגוי. מתשובת שרה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני אתה למד שהיה מריב עם יצחק על הירשה ואמר אני בכור ונוטל פי שנים. ויוצאים בשדה ונוטל קשתו ויורה בו חצים. כמה דתימא (משלי כו יט) כמותלהלה היורה

תפסיר רס"ג

וידפעה אלי הגר. ציירה עלי (י"ג ענקהא) כתפהא. ואעטאה אלצבי ואטלקהא. פמצית וצלת. פי ברייה ביר סבע: טו) פפני אלמא מן אלקרבה. וטרחת אלצבי. תחת בעץ אלשגר: טז) ומצית וגלסת חדיאה. בעידא כגלוה קוס. לאנהא קאלת. לא ארא מות אלצבי וגלסת חדיאה. ורפעת צותהא ובכת:

וַחֲמַת מַיִם וַיִּתֵּן אֶל־הָגֵר
שֵׁם עַל־שְׂכָמָהּ וְאֵת הַיֶּלֶד
וַיִּשְׁלַח וְהַיֶּלֶד וְהַתֵּע
בְּמִדְבַר בְּאֵר שָׁבַע: וְאֶקְדִּים
אֲבֵרָהּם בְּצַפְרָא. וְנָסִיב לַחֲמָא וְרוֹקְבָא
דְּמִיָּא. וַיְהִי לְהָגֵר. שׁוֹי עַל כְּתָפָהּ. וַיִּת
רְבִיָּא וְשִׁלְחָה. וְאֶזְלַת וּטְעַת. בְּמִדְבַר
בְּאֵר שָׁבַע: טו וַיִּכְלוּ הַמַּיִם
מִן־הַחֲמַת וְהַיֶּלֶד וְהַתֵּע אֶחָד
הַשְּׂיחָם: וְשָׁלִימוּ מִיָּא מִן רוֹקְבָא. וְרָמַת יָת רְבִיָּא. תַּחֲוֹת חַד מִן
אֵילָנָיָא: טז וְהַיֶּלֶד וְהַשֵּׁב לָהּ מִנְּגֵד הַרְחֵק כְּמִטְחָוִי
קָשָׁת כִּי אָמְרָה אֶל־אֶרְאֶה בְּמוֹת הַיֶּלֶד וְהַשֵּׁב
מִנְּגֵד וְהַשָּׂא אֶת־קִלְהָ וְהַתְּבַדֵּ: וְאֶזְלַת וַיִּתִּיבַת לָהּ
מִקְבִּיל. אֶרְחִיקַת כְּמִיגֵד בְּקִשְׁתָּא. אָרִי אָמַרְתָּ. לָא אֶחֱזִי בְּמוֹתֶיהָ
דְּרְבִיָּא. וַיִּתִּיבַת מִקְבִּיל. וְאֶרִימַת יָת קִלְהָ וּבְכַת: טז וַיִּשְׁמַע
אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנְּעֵר וַיִּקְרָא מִלְּאֵךְ אֱלֹהִים |

— כס"י —

משנה שהטיח באשתו, על שם שהזרע יורה כחץ. ואם תאמר היה לו לכתוב כמטחי קשת, משפט הוי"ו ליכנס לכאן, כמו (שכ"ט ז) בחגי הסלע, מגזרת (ישעי' יט ז) והיתה אדמת יהודה למצרים לחגא, ומגזרת (תכ"ט קז כז) יחגו וינועו בשכור, וכן (שס סו ו) קצווי ארץ, מגזרת קצה: ותשב מנגד. כיון שקרב למות הוסיפה להתרחק: י את קול הנער. מכאן שיפה תפלת החולה מתפלת אחרים

מים. ולא כסף וזהב, לפי שהיה שונאו על שיצא לתרבות רעה: ואת הילד. אף הילד שם על שכמה, שהכניסה בו שרה עין רעה ואחותו חמה ולא יכול לילך ברגליו: ותלך ותתע. חזרה לגלולי בית אביה: טו ויכלו המים. לפי שדרך חולים לשנות הרבה: טז מנגד. מרחוק: כמטחי קשת. כשתי טיחות והוא לשון ירית חץ, בלשון

תפסיר רס"ג

יז) פִּסְמַע אֱלֹהִים צוֹת אֲלֻצְבִי.
פִּנְאָדָא מְלֻךְ אֱלֹהִים בְּהַגֵּר מִן
אֲלֻסְמָא. וְקָאֵל לְהָא מָא לֵךְ יָא
הַגֵּר. לֹא תִכְאֲפִי. אֵן אֱלֹהִים קֹדֵד
סְמַע צוֹת אֲלֻצְבִי חִית' הוּ:
יח) קוּמִי אַחְמְלִיה. וְאֲשַׁדְּדִי
יָדְךָ עֲלֵיהּ. לְאֲנִי אֲצִייר מְנַה
אֲמָה כְּפִירָה: יט) פְּכַשׁף
אֱלֹהִים עֵן בְּצַרְהָא. וְרֵאת
בִּיר מָא. פְּמִצִּית וּמְלֵת
אֲלֻקְרֵבָה מֵאָא. וְסָקַת אֲלֻצְבִי:

אֶל-הַגֵּר מִן-הַשָּׁמַיִם
וַיֹּאמֶר לָהּ מַה-לָּךְ הַגֵּר
אֶל-תִּירְאִי כִּי שָׁמַע
אֱלֹהִים אֶל-קוֹל הַנְּעָר
בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם: וַשְּׁמִיעַ קָדָם יי
יְת קָלִיה דְּרַבְיָא. וְקָרָא מְלֻאכְא דִּי
לְהַגֵּר מִן שָׁמַיִם. וַאֲמַר לָהּ מָא לֵיךְ הַגֵּר.
לֹא תִדְחֲלִין. אֲרִי שְׁמִיעַ קָדָם יי קָלִיה
דְּרַבְיָא בְּאַתֵּר דְּהוּא תַּמָּן: יג) קוּמִי

שְׂאֵי אֶת-הַנְּעָר וְהַחֲזִיקִי אֶת-יָדְךָ בּוֹ כִּי-לְגוּי
גָּדוֹל אֲשִׁימְנוּ: קוּמִי טוֹלִי יְת רַבְיָא. וְאֶתְקִיפִי יְת יָדֶיךָ בֵּיהּ. אֲרִי
לְעַם סְגִי אֲשׁוּיְנִיה: יד) וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרָא
בְּאֵר מַיִם וַתֵּלֶךְ וַתַּמְלֵא אֶת-הַחֲמַת מַיִם
וַתִּשָּׂק אֶת-הַנְּעָר: וַגָּלָא יי יְת עֵינְהָ. וַחֲזוּת בִּירָא דְמִיָּא.
וַאֲזַלְתָּ. וּמְלֵת יְת רוּקְבָא מִיָּא. וְאֲשַׁקִּיאת יְת רַבְיָא:

• כִּשְׁי •

שְׁנַאָמֶר (ישעיכ כא יג יד) מִשָּׂא בְּעָרְב וּגוֹי
לְקִרְאָת צְמָא הַתִּיּוֹ מַיִם וּגוֹי כְּשִׁהוּ מוֹלִיכִין
אוֹתָם אֲצֵל עַרְבִיִּים הָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים
לְשׁוּבֵיהֶם בְּבִקְשָׁה מְכֶם, הוֹלִיכוּנוּ אֲצֵל בְּנֵי
דוֹדְנוּ יִשְׁמַעֵאל וַיִּרְחֲמוּ עָלֵינוּ. שְׁנַאָמֶר
(סס ט) אֲרַחֲוֹת דְּדָנִים [אל תִּקְרִי דְּדָנִים אֲלָא
דוֹדִים] וְאֵלּוּ יוֹצְאִים לְקִרְאָתָם וּמְבִיאִין לָהֶם
בְּשָׂר וְדָג מְלוּחַ וְנֹדוֹת נְפוּחִים, כְּסַבּוּרִים
יִשְׂרָאֵל שְׁמַלְאִים מַיִם, וּכְשִׁמְכְּנִיסוּ לְתוֹךְ פִּי
וּפּוֹתְחוּ, הָרוּחַ נִכְנָס בְּגוּפוֹ וּמֵת:

עֲלִיו, וְהִיא קוֹדֶמֶת לְהַתְקַבֵּל: בְּאֲשֶׁר הוּא
שָׁם. לְפִי מַעֲשִׂים שְׂהוּא עוֹשָׂה עֲבָשׁוּ הוּא
נְדוּן וְלֹא לְפִי מַה שְׂהוּא עֵתִיד לַעֲשׂוֹת, לְפִי
שְׁהוּ מְלֻאכֵי הַשֶּׁרֶת מְקַטְרָגִים וְאוֹמְרִים
רְבוּנוּ שְׁלֵ-עוֹלָם, מִי שְׁעֵתִיד וְרַעוּ לְהַמִּית
בְּנֵיךְ בְּצַמָּא אַתָּה מַעֲלָה לוֹ בְּאֵר. וְהוּא
מְשִׁיבֵם עֲבָשׁוּ מַה הוּא, צְדִיק אוֹ רָשָׁע, אָמְרוּ
לוֹ צְדִיק, אָמַר לָהֶם לְפִי מַעֲשׂוּ שְׁלֵ-עֲבָשׁוּ
אֲנִי דְנוּ וְזָהוּ בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם. וְהִיכֵן הַמִּית
אֶת יִשְׂרָאֵל בְּצַמָּא, כְּשִׁהַגֵּלִם נְבוּכַדְנֶצַּר,

זֶלֶק הַדְּקֻדִיק: יט) וַתֵּלֶךְ וַתַּמְלֵא. תִּיבַת וְתֵלֶךְ בִּטְרַס לֹא בַאֲזַלָא וּכ"ה בְּתִיגָאן וּבְדַפּוּסִים:

תפסיר רס"ג

וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנְּעָר
וַיַּגְדֵּל וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַּר וַיְהִי
רֹבֵה קִשְׁתָּ: וַהֲוֶה מִימְרָא דִי.
בְּסַעֲדִיָּה דְרַבִּיָּא וּרְבָא. וַיְתִיב בְּמִדְבַּר־א.
וַהֲוֶה רַבִּיָּא קִשְׁתָּא: כֹּא וַיֵּשֶׁב
בְּמִדְבַּר פָּאָרָן וַתִּקַּח־לוֹ
אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
וַיְתִיב בְּמִדְבַּר דְּפָאָרָן. וְנִסִּיבַת לִיָּה

כ) ופאן אללה מעה חתי כבר. ואקאם פי אלבריה. ופאן גלאם ראם: כא) פאקאם פי ברניה פארן. ואכדית לה אמה. זוגה מן בלד מצר: כב) ולפא פאן פי דילד אלוקת. קאל אבימלך. ופיכל רייס גישה. לאברהים קאילא. אללה מעד. פי גמיע מא תצנעה: כג) ואלאן אחלף לי באללה ההנא. אנך לא תגידר בי. ובנסלי ובעקבי.

אמיה. אתתא מארעא דמצרים: פ

וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל
שֶׁר־עֲבָאוּ אֶל־אֲבֹרָהִם לֵאמֹר אֱלֹהִים עִמָּךְ
בְּכֹל אֲשֶׁר־אַתָּה עֹשֶׂה: וַהֲוֶה בְּעַדְנָא הַהוּא. וַאֲמַר
אֲבִימֶלֶךְ. וּפִיכֹל רַב חִילִיָּה. לְאֲבֹרָהִם לְמִימַר. מִימְרָא דִי בְּסַעֲדָךְ.
בְּכֹל דְּאֵת עֵבִיד: כג וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִּי בְּאֱלֹהִים הַנְּהָה
אִם־תִּשְׁקֹר לִּי וּלְנִינִי וּלְנַכְדֵי כַּחֲסָד
אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־גִּרְתָּהּ בָּהּ: וּכְעַן. קַיִים לִי בְּמִימְרָא דִי הַכֹּא.

— כש"י —

דאמרי אנשי זרוק חוטרא לאוירא. אעיקריה קאי: כז אלהים עמך. לפי שראו שיצא משכונת סדום לשלום, ועם המלכים גלחם ונפלו בידו, ונפקדה אשתו לקוניו: כג ולניני ולנכדי. עד פאן רחמי האב על הבן: כח אשך עשיתי עמך תעשה

כ רבה קשת. יורה חצים בקשת: קשת. על שם האמנות כמו חמר, גמל, ציד לפיכך השי"ן מדגשת. הנה יושב במדבר ומלטטם את העוברים, הוא שנאמר (לעיל טז יז) ידו בכל וגוי: כח מארץ מצרים. ממקום גדוליה, שנאמר (סס 6) ולה שפחה מצרית וגוי. היינו

תפסיר רס"ג

פאלאחסאן. אלדי צנענה
מעך תצנעה מעי. ומע אלבלד
אלדי ספנתאה: כד) קאל
אברהים. אנא אחלף: כה) פובד
אברהים אבימלך. בסבב ביר
אלמא. אלתי ג'צבודהא עבדה:
כו) קאל. לא אעלם מן צנע
הדיא אלאמר. ואנת לם
תכ'ברני. ואנא איצא לם
אעלם אלא אליום: כז) ואכדי
אברהים ג'נמא ובקרא.
פאעטא אבימלך. ועדהא
גמיעא עדהא: כח) ואוקף
אברהים. סבע נעאג מן אלג'עם
וחדהא: כט) קאל לה אבימלך.
מא הדיא אלסבע אלנעאג.

דלא תשקר בי. ובברי ובבר ברי.
בטיבותא. דעבדית עמך תעביד עמי.
ועם ארעא דאתותבת בה: כד **ויאמר**
אברהם אנכי אשבע: ואמר
אברהם. אנא אקיים: כה **והוכח**
אברהם את-אבימלך על-
אדות באר המים אשר
גזלו עבדי אבימלך: ואוכח
אברהם ית אבימלך. על עיסק בירא
דמ'א. דאנסו עבדי אבימלך:
כז **ויאמר אבימלך לא**
ידעתי מי עשה את-הדבר

הזה וגם-אתה לא-הגדת לי וגם אנכי לא
שמעתי בלתי היום: ואמר אבימלך. לא ידעית. מן עבד
ית פתגמא הדין. ואף את לא חנית לי. ואף אנא. לא שמעית אלהין
יומא דין: כז **ויקח אברהם צאן ובקר ויתן**
לאבימלך ויכרתו שניהם ברית: ודבר אברהם ען
ותורין. ויהב לאבימלך. וגזרו תרויהון קים: כח **ויצב אברהם**
את-שבע כבשת הצאן לבדהן: ואקים אברהם. ית
שבע. חורפן דען בלחודיהון: כט **ויאמר אבימלך**
אל-אברהם מה הנה שבע כבשת האלה

— כס"י —

עמדי. שאמרתי לך (לעיל כ טו) הנה ארצי לפניך: כה והוכח. נתנפח עמו על כף:

תפסיר רס"ג

אלדי אוקפתהא ותדהא: (ל) קאל. אנך תאכידהא מן ידי. לקבל אן תכון לי שאהדא. אני חפרת הד'ה אלפיר: (לא) לדיאלך. סמי אלמוצע ביר סבע. לאנדם גמיעא חלפו תים: לב) ולמא תעאחדו פי ביר סבע. קאם אבימלך. ופיכל רייס גישה. ורגעא אלי בלד אלפלסטיניון: לג) ונצב נצבא פי ביר סבע. ודעי תים. באסם

אֲשֶׁר הֵצַבְתָּ לְבַדְנָה: וְאָמַר
אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם. מָה אֲנִי. שֶׁבַע
חֹרֶפֶן אֵלַי. וְדַקִּימְתָּא בְּלַחֲדֵיהוֹן:
וַיֹּאמֶר כִּי אֶת־שֶׁבַע
כִּבְשֹׁת תִּקַּח מִיָּדִי בְּעִבּוֹר
תְּהִי־לִי לְעֵדָה כִּי חִפְרָתִי
אֶת־הַבָּאָר הַזֹּאת: וְאָמַר. אָרִי
יָת שֶׁבַע חֹרֶפֶן. תִּקְבִּיל מִן יָדִי. בְּדִיל
דִּתְהִי לִי לְסִהָדוֹ. אָרִי חִפְרִית יָת בִּירָא

הַדִּין: לֹא עַל־כֵּן קָרָא לְמָקוֹם הַהוּא בָּאָר שֶׁבַע
כִּי שֵׁם נִשְׁבְּעוּ שְׁנֵיהֶם: עַל כֵּן. קָרָא. לְאֶתְרָא הַהוּא בָּאָר
שֶׁבַע. אָרִי. תַּמָּן קִיִּמו תְּרוּוִיהוֹן: לִב וְיִכְרָתוּ בְרִית בְּבָאָר
שֶׁבַע וַיִּקַּם אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכַל שַׁר־עֲבָאוּ וַיֵּשְׁבוּ
אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים: וּגְזָרוּ קָיָם בְּבָאָר שֶׁבַע. וַיִּקַּם אֲבִימֶלֶךְ.
וּפִיכַל רַב חִלְיָהּ וְתָבוּ לְאָרֶע פְּלִשְׁתַּי: לִג וַיִּטַּע אֲשֶׁל
בְּבָאָר שֶׁבַע וַיִּקְרָא־שֵׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עוֹלָם:
וּנְצַב נְצַבָּא בְּבָאָר שֶׁבַע. וְצָלִי תַמָּן בְּשֵׁמָא דִּי אֱלֹהֵי עֲלָמָא:

————— רס"י —————

וחד אמר פנדק לאכסניא ובו כל מיני פרות.
 ומצינו לשון נטיעה באהלים, שנאמר (דניאל
 יא מה) וישע אהלי אפדנו: ויקרא שם וגוי. על
 ידי אותו אשל נקרא שמו של הקדוש ברוך
 הוא אלוה לכול העולם. לאחר שאוכלים
 ושותים אומר להם ברכו למי שאכלתם
 משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם,
 משלמי שאמר והיה העולם אכלתם:

ל בעבור תהיה לי. זאת: לעדה. לשון עדות
 של נקבה, כמו (לכן לא נט) ועדה המצבה:
 כי חפרתי את הבאר. מריבים היו עליה
 רועי אבימלך ואומרים אנחנו חפרנוה, אמרו
 ביניהם כל מי שיתראה על הבאר ועלו
 המים לקראתו שלו היא, ועלו לקראת
 אברהם: לג אשל. רב ושמואל, חד אמר
 פרדס להביא ממנו פרות לאורחים בסעודה.

תפסיר רס"ג

אללה רב אלעאלם: לד) תים
ספן אברהים. פי בלד פלסטין
מדיה טוילה: כב א) פלמא כאן
בעד הדיה אלמור. אממתחן
אללה אברהים. פקאל לה יא
אברהים. קאל לפיד: ב) קאל.
כיד אבנד וחיידך אלדי תחבה

לד ויגר אברהם בארץ
פלשתים ימים רבים:

ואתותב אברהם בארע פלשתאי

יומין סגיאין: פ שבעיני בספרי תימן

כב ויהי אחר

הדברים האלה והאלהים

נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם

ויאמר הנני: והוה. בתר פתגמיא האלין. ויי. נסי ית

אברהם. ואמר ליה. אברהם ואמר האנא: ב ויאמר קח-נא

— רס"י —

יותר היה מפרשם, ועל פרוק אינם יתרים
יותר משנה הרי עשרים ויש שנה, מיד יצא
משם וחזר לחברון, ואותה שנה קדמה לפני
עקידתו של יצחק שתים עשרה שנים, כך
שנויה בסדר עולם (פס"ו):

כב אחר הדברים האלה. יש מרבתינו
אומרים אחר דבריו של שטן, שהיה מקטרג
ואומר מפל סעודה שעשה אברהם לא
הקריב לפניו פר אחד או איל אחד, אמר לו
כלום עשה אלא בשביל בנו, אלו הייתי
אומר לו זבח אותו לפני לא היה מעכב. ויש
אומרים אחר דבריו של ישמעאל שהיה
מתפאר על יצחק שמל בן שלש עשרה שנה
ולא מוחה, אמר לו יצחק באבר אחד אתה
מיראני, אלו אמר לי הקדוש ברוך הוא זבח
עצמך לפני לא הייתי מעכב: הנני. כך היא
עגיתם של חסידים, לשון עגה הוא ולשון
זמון: ז קח נא. אין נא אלא לשון בקשה,
אמר לו בבקשה ממך עמוד לי בזה הנסיון,
שלא יאמרו הראשונות לא היה בהן ממש:

לוימים רבים. מרבים על של-חברון,
בחברון עשה עשרים וחמש שנה ופאן
עשרים ויש. שהרי בן שבעים וחמש שנה
היה בצאתו מחרן, אותה שנה (לעיל יג יא)
ויבא וישב באלוני ממרא, שלא מצינו קודם
לכן שנתישב אלא שם, שבכל מקומותיו היה
כאורח חונה ונוסע והולך, שנאמר (ס"ז י"ו)
ויעבור אברם, (ס"ח) ויעתק משם, (ס"ט) ויהי
רעב בארץ, וירד אברם מצרימה, ובמצרים
לא עשה אלא שלשה חדשים שהרי שלחו
פרעה, מיד (ס"ט יג ג) וילך למסעיו, עד
(לעיל יג יא) ויבא וישב באלוני ממרא אשר
בחברון, שם ישב עד שנהפכה סדום, מיד
(ס"ט כ"ו) ויסע משם אברהם מפני בושח
של-לוט ובא לארץ פלשתים, וכן תשעים
ותשע שנה היה, שהרי בשלישי למילתו באו
אצלו המלאכים, הרי עשרים וחמש שנה
ופאן פתיב ימים רבים, מרבים על
הראשונים, ולא בא הפתוב לסתום אלא
לפרש, ואם היו מרבים עליהם שתי שנים או

תפסיר רס"ג

הו יצחק. ואמין אלי בלד אלעבאדה. וקרבה תים ללקרבאן. עלי אחד אלגבאל. אלדי אקול לך: ג) פאדלג אברהים באלג'דאה. ואסרג חמארה. ואכ'ד' ג'לאמיה מעה. ויצחק אבנה, ושקן חטבא ללקרבאן. וקאם ומצא. אלי אלמוצע אלדי קאל לה אלה:

אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יְחִידְךָ אֲשֶׁר
אֲהַבְתָּ אֶת־יִצְחָק וְלֹךְ־לְךָ
אֶל־אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ
שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד
הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים:

ואמר. דבר פען. ית בך ית יחידך
דרחימתא ית יצחק. ואיזיל לך.
לארע פולחנא. ואסקהי קדמי תמן לעלתא. על חד מן טוריא. דאימר
לך: ג) וישכם אברהם בפקר ויחבש את חמרו
ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו
ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר
אמר לו האלהים: ואקדים אברהם בצפרא. וזריז ית חמריה.
ודבר. ית תרין עולימוהי עמיה. וית יצחק בריה. וצלח אעי לעלתא.

— כש"י —

אלא שיעלהו להר לעשותו עולה,
ומשהעלהו אמר לו הורידהו: אחד ההרים.
הקדוש ברופ הוא מתהא הצדיקים ואחר כף
מגלה להם, וכל זה כדי להרבות שכרן, וכן
(לעיל יז 6) אל הארץ אשר אראך, וכן
ביונה (ג 3) וקרא אליה את הקריאה:
ג) וישכם. נודרו למצוה: ויחבש. הוא בעצמו
ולא צוה לאחד מעבדיו, שהאהבה מקלקלת
השורה: את שני נעריו. ישמעאל ואליעזר,
שאין אדם חשוב רשאי לצאת לדרך בלא
שני אנשים, שאם יצטרף האחד לנקבו
ויתרחק יהיה השני עמו: ויבקע. תרגומו
וצלח, כמו (ש"ז יט יח) וצלחו הירדן, לשון
בקוע (י"ג בקוע) פינדר"א זלנ"ז [לחטוב]:

את בנך. אמר לו שני בנים יש לי, אמר לו
את יחידך, אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד
לאמו, אמר לו אשר אהבת, אמר לו שניהם
אני אוהב, אמר לו את יצחק, ולמה לא גלה
לו מתחלה, שלא לערבבו פתאום, ותזוח
דעתו עליו ותטרף, וכדי לחבב עליו את
המצוה ולתן לו שכר על כל דבור ודבור:
ארץ המוריה. ירושלים, וכן בדברי הימים
(ז' ג 6) לבנות את בית ה' בירושלים בהר
המוריה. ורבותינו פרשו על שם שמשם
הוראה יוצאה לישראל. ואונקלוס תרגמו על
שם עבודת הקטורת שיש בה מור נרד ושאר
בשמים: והעלהו. לא אמר לו שחטוהו, לפי
שלא היה חפץ הקדוש ברופ הוא לשחטו

תפסיר רס"ג

ד) ולמא פאן פי אליוס
אלת'אלת'. רפע אברהים
עינאה. וירא אלמוצע מן
בעיד: ה) וקאל לג'לאמיה.
אגלסא ההנא מע אלתמאר.
ואנא ואלג'לאם. נמצי אלי
ת'ם. ונסגד ונרגע אליכם:
ו) פאכ'ד אברהים חטב
אלקרפאן. וצ'ירה עלי יצחק
אבנה. ואכ'ד מעה אלנאר
ואלסכין. ומציא גמיעא:
ז) פקאל יצחק. לאברהים אביה
יא אבאה. קאל לביד יא אבני.

וקם ואזל. לאתרא דאמר ליה יי:
ביום השלישי וישא
אברהם את-עיניו וירא
את-המקום מרחק: ביומא
תליתא. וזקף אברהם ית עינוהי. וחזא
ית אתרא מרחיק: ה) ויאמר
אברהם אל-נערו שבו-
לכם פה עם-החמור ואני
והנער נלכה עד-כה
ונשתחוה ונשובה אליכם:

ואמר אברהם לעולימוהי. אוריכו לכון הקא עם חמרא. ואנא
ועולימא. נתמטי עד פא. ונסגוד ונתוב לותכון: ו) ויקח אברהם
את-עצי העלה וישם על-יצחק בנו ויקח בידו
את-האש ואת-המאכלת וילכו שניהם יחדו:
ונסיב אברהם ית אעי דעלתא. ושוי על יצחק בריה. ונסיב בידיה. ית
אישתא וית ספינא. ואזלו תרויהון פחדא: ז) ויאמר יצחק
אל-אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני

— רס"ג —

(לעיל טו כ) כה יקיה ורעף: ונשובה. נתנבא
שישובו שניהם: ו המאכלת. ספין, על שם
שאוכלת את הבשר, כמה דתימא
(דכ"ס לז מז) וחרבי תאכל בשר, ושמשרת
בשר לאכילה. דבר אחר זאת נקראת
מאכלת, על שם שישאל אוכלים מתן שכרה:
וילכו שניהם יחדו. אברהם שהיה יודע

ד ביום השלישי. לפמה אחר מלהראותו
מיד, כדי שלא יאמרו הממו וערבבו פתאום
וטרד דעתו, ואלו היה לו שהות להמליך אל
לבו לא היה עושה: וירא את המקום. ראה
עין קשור על ההר: כ עד כה. כלומר דרך
מועט למקום אשר לפנינו. ומדרש אגדה
אראה היכן הוא מה שאמר לי המקום

תפסיר רס"ג

קאל. הודיא אלנאר ואלחטב. ואין אלחמל ללקרבאן: ח) קאל אברהים. אללה יציהר אלחמל ללקרבאן יא אבני ומציעא גמיעא: ט) חתי גאא. אלי אלמוציע אלדי קאל לה אללה. פבנא תם אברהים מד'בחא. ונציד אלחטב. וכפת יצחק אבנה. וצירה עלי אלמד'בח פוק אלחטב: י) פמו אברהים ידה. ואכדי אלספין. ליד'בח אבנה: יא) פנאדא אליה. מלך

וַיֹּאמֶר הֲנֵה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים
וַאֲיֵה הַשָּׁה לְעֹלָה: וַאֲמַר
יִצְחָק. לְאַבְרָהָם אָבוּהִי וַאֲמַר אָבִי.
וַאֲמַר הֲאֵנָּה בְרִי. וַאֲמַר. הֲאֵ אִישׁתָּא
וְאֵעִיָּא. וְאֵן אִמְרָא לְעֹלְתָא:
וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים
יִרְאֶה-לוֹ הַשָּׁה לְעֹלָה בְנִי
וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַאֲמַר
אַבְרָהָם. קָדָם יי גְּלִי אִמְרָא. לְעֹלְתָא
בְרִי. וְאֵזְלוּ תַרְוִיהוֹן בַּחֲדָא: ט

אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר-לוֹ הָאֱלֹהִים וַיְבִן שָׁם
אַבְרָהָם אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת-הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד
אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׂם אֹתוֹ עַל-הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל
לְעֵצִים: וְאֹתוֹ. לְאֹתָרָא דְאָמַר לִיה יי. וּבְנָא תַמָּן אַבְרָהָם יֵת
מִדְּבַחָא. וְסִדֵּר יֵת אֵעִיָּא. וְעֻקֵּד יֵת יִצְחָק בְּרִיה. וְשׁוּי יֵתִיה עַל מִדְּבַחָא.
עִיל מִן אֵעִיָּא: ז וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת-יְדוֹ וַיִּקַּח אֶת-
הַמֶּאֱכֹלֶת לְשַׁחֵט אֶת-בְּנוֹ: וְאוֹשִׁיט אַבְרָהָם יֵת יְדִיה.
וְנָסִיב יֵת סַבִּינָא. לְמַפְס יֵת בְּרִיה: יא וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלְאָךְ

• רס"י •

שהולך לשחוט את בנו הנה הולך ברצון
ושמחה כיצחק שלא היה מרגיש בדבר:
ח יראה לו השעה. כלומר יראה ויבחר לו
השעה, ואם אין שעה לעולה בני ואף על פי
שהבין יצחק שהוא הולך לשחט, וילכו

שניהם יחדו בלב שוה: ט ויעקוד. ידיו ורגליו
מאחוריו, הידים והרגלים ביחד היא עקידה,
והוא לשון (לכלן לט) עקדים, שהיו קרסליהם
לבנים, מקום שעוקדין אותן בו היה נכר:
יא אברהם אברהם. לשון חבה הוא שכופל

תפסיר רס"ג

אללה מן אלסמא. וקאל יא אברהים יא אברהים. קאל לביד: יב) קאל. לא תמוד ידך אלי אלג'לאם. ולא תצנע בה שיא. פאן אלאן עדפת אלנאס. אנך תקי אללה. ולם תצוד אבנד וחיידך עני: יג) תים רפע בעד דאלך אברהים עינאה. פנציר פאד'א בכבש. מלתחמה

יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר
אֲבָרְהָם | אֲבָרְהָם וַיֹּאמֶר
הַנְּנִי: וּקְרָא לִי. מִלְּאָכָא דִּי מִן
שָׁמַיָא. וַאֲמַר אֲבָרְהָם אֲבָרְהָם. וַאֲמַר
הָאָנָּא: יב וַיֹּאמֶר אֶל־תִּשְׁלַח
יָדְךָ אֶל־הַנְּעֵר וְאֶל־תַּעֲשׂ
לוֹ מְאוּמָה כִּי | עֵתָה

יִדְעֵתִי כִּי־יִרְא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ
אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יְחִידְךָ מִמֶּנִּי: וַאֲמַר. לָא תוּשִׁיט יָדְךָ
לְעוֹלִימָא. וְלֹא תַעֲבִיד לִי מַדְעָם. אָרִי כְעַן יִדְעָנָא. אָרִי דְחִלָּא דִּי
אֲתָ. וְלֹא מִנְעֵתָא. יֵת בְּרַךְ יֵת יְחִידְךָ מִנִּי: יג וַיֵּשָׂא אֲבָרְהָם
אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה־אֵיל אַחַר נֶאֱחָז בִּסְבָךְ
בְּקֶרְנוֹ וַיִּלֶךְ אֲבָרְהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאֵיל וַיַּעֲלֶהוּ

— רס"ג —

מוצא שפתי לא אשנה לא אמרתי לך שחטוהו
אלא העליוהו אסקתיה, אחתיה: כי עתה
ידעתי. מעתה יש לי מה להשיב לשטן
ולאומות התמיהים מה היא חבתי אצלך. יש
לי פתחון פה עכשיו שרואים כי ירא אלהים
אתה: יג והנה איל. מוכן היה לך מששת
ימי בראשית: אחר. אחרי שאמר לו המלאך
(לעיל פסוק יב) אל תשלח ידך, ראהו כשהוא
נאחז, והוא שמתרגמין וזקף אברהם עינוהי
בתר אליו: בסבך. אילו: בקרנו. שהיה רץ
אצל אברהם והשטן סובכו ומערבבו

את שמו: יב אל תשלח. לשחוט, אמר לו
אם בן לחנם באתי לכאן, אעשה בו חבלה
ואוציא ממנו מעט דם, אמר לו אל תעש לו
מאומה, אל תעש בו מום: כי עתה ידעתי.
אמר רבי אבא אמר לו אברהם אפרש לפניך
את שיקחתי אתמול אמרת לי (לעיל כ"א יב) כי
ביצחק יקרא לך זרע, והזרת ואמרת
(ס"ב כ"ג) קח נא את בנך, עכשיו אתה אומר
לי אל תשלח ידך אל הנער. אמר לו הקדוש
ברוך הוא (סבלים פ"ט ל"ב) לא אצלל בריתי
ומוצא שפתי לא אשנה, כשאמרתי לך קח

זולק הדקדוק: יג נאחז בסבך. החי"ת והבית"ן בפתח בכל ספרי תימן וכ"כ אור תורה ז"ל:

תפסיר רס"ג

פי ש'עב אלשג'ר קרנאה. פ'מצי'י ואכ'דה. וק'רבה קרבאנא בדל אבנה: יד) פ'סמי אברהם. אסס ד'לך אלמוצע אללה אלמתגלי. לפי יקאל פי מתיל הדיא אל'ום. פי הדיא אלגבל אללה יתגלא: טו) ת'ם ד'עא מ'לך אללה אברהם. תיאניה מן אלסמא: טז) קאל. באסמי אקסמת יקול אללה. אנך לאגל מוא צנעת הדיא אל'אמר. ולם תצד אבנד וחי'דך עני:

לְעֵלָה תַּחַת בְּנוֹ: וזקף אברהם

יֵת עֵינוֹהִי בְּתַר אֵלָיו. וְחָזָא וְהָא דְכָרָא. אַחִיד בְּאֵילָנָא בְּקִרְנוֹהִי. וְאוּל אַבְרָהָם וְנָסִיב יֵת דְכָרָא. וְאַסְקִיָּה לְעֵלְתָא חֲלָף בְּרִיָּה: ד' וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם-

הַמָּקוֹם הַהוּא יְהוָה | יְרָאָה

אֲשֶׁר יֹאמֵר הַיּוֹם בְּהַר

יְהוָה יְרָאָה: ופ'לח וצ'לי אברהם.

תַּמָּן בְּאַתְרָא הַהוּא. אֲמַר, קָדָם יי הַקָּבָא

יְהוֹן פְּלַחִין דְרִיָּא. בְּכִין יִתְאַמֵּר בְּיוֹמָא

הַדִּין. בְּטוֹרָא הַדִּין אַבְרָהָם קָדָם יי פְּלַח: ט' וַיִּקְרָא מִלְאָךְ יְהוָה אֶל-אַבְרָהָם שְׁנֵית מִן-הַשָּׁמַיִם: וקרא.

מִלְאָכָא דִּי לְאַבְרָהָם. תַּנְיִנוֹת מִן שָׁמַיָא: ט"ז וַיֹּאמֶר בִּי

נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם-יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת-

הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חֲשַׁבְתָּ אֶת-בְּנֶךְ אֶת יַחֲידְךָ:

וְאָמַר. בְּמִימְרֵי קַיִמִית אָמַר יי. אַרִי. חֲלָף דְעַבְדְתָא יֵת פִּתְגָמָא הַדִּין.

• רס"י •

לימי הדורות עליו בהר זה יראה הקדוש ברוך הוא לעמו: היום. הימים העתידין. כמו עד היום הזה שבכל המקרא. שכל הדורות הבאים הקוראים את המקרא הזה אומרים עד היום הזה על היום שעומדים בו. ומדרש אגדה ה' יראה עקידה זו לסלוח לישראל בכל שנה ולהצילם מן הפרענות. כדי שיאמר היום הזה בכל הדורות הבאים בהר ה' יראה. אפרו של-יצחק צבור ועומד לכפרה:

באילנות כדי לעבבו: תחת בנו. מאחר שכתוב ויעלהו לעולה, לא חסר המקרא כלום, מהו תחת בנו, על כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל ואומר: הרי רצון שתהא זו כאלו היא עשויה בבני כאלו בני שחוט, כאלו דמו זרוק, כאלו הוא מפשט, כאלו הוא נקטר ונעשה דשן: יד ה' יראה. פשוטו פתרגומו, ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכנתו ולהקריב כאן קרבנות: אשר יאמר היום. שיאמרו

תפסיר רס"ג

יז) לאַבְאָרְכָן פִּיךְ. וְאֶכְתֹּר
נְסֻלְךָ כַּכּוֹכֵב אֶלְסָמָא.
וְכֹאֲלֵדְמֵל. אֶלְדִּי עָלַי שְׂאֵט
אֶלְבָּתֵר. וַיְחַוּוּ נְסֻלְךָ קְרִי
אֶעֱדֵאֵיהּ: יח) וַיִּתְבַּאֲרֵךְ בְּנְסֻלְךָ,
גְּמִיעַ אָמֵם אֶלְאֲרִץ. גְּזָא מָא
קִבְלַת (י"נ אֶמְרִי) קוֹלִי: יט) תִּים
רָגַע אֶבְרָהִים אֵלַי גְּלֵאמִיָּה.
פְּקָאמוּ. וּמְצִו גְּמִיעַא אֵלַי בִּיר
סִבַּע. וְאֶקָּאֵם תִּים. כ) וְלִמָּא
כָּאן בַּעַד הַדְּוָה אֶלְאֶמּוֹר.
אֶכְבֵּר אֶבְרָהִים וְקִיל לָהּ.
הוֹדִיא קֵד וְלִדַּת מְלֻכָּה הִי

וְלֹא מִנְעַתָּא יֵת בְּרַךְ יֵת יְחִידֶךָ:
כ) כִּי־בָרַךְ אֲבָרְכֶךָ וְהִרְבָּה
אֲרֻבָּה אֶת־זְרַעֲךָ כְּכּוֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם וְכִחֹל אֲשֶׁר
עַל־שֵׁפֶת הַיָּם וַיִּרְשׁ זְרַעֲךָ
אֶת שְׂעֵר אֵיבִיו: אֲרִי בָרְכָא
אֲבָרְכֶנְךָ. וְאֶסְגָּאָה אֶסְגִּי יֵת בְּנֶךְ כְּכּוֹכְבֵי
שָׁמַיָּא. וְכִחְלָא. דְּעַל פִּיף יִמָּא. וַיִּירֶתוֹן
בְּנֶךָ: יֵת קְרִי סְנְאִיהוֹן:
כד) וְהִתְבָּרְכוּ בְּזְרַעֲךָ כָּל

גוֹיֵי הָאָרֶץ עֶקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי: וַיִּתְבָּרְכוּן
בְּדִיל בְּנֶךָ. כָּל עַמְמֵי אַרְעָא. חֲלָף. דְּקִבִּילַתָּא לְמִימְרִי: יט) וַיֵּשֶׁב
אֲבָרְהָם אֶל־נְעָרָיו וַיִּקְמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל־בְּאֵר
שֶׁבַע וַיֵּשֶׁב אֲבָרְהָם בְּבְאֵר שֶׁבַע: וְתַב אֲבָרְהָם לֹת
עוֹלִימוֹהִי. וַקְמוּ. וְאֶזְלוּ כַּחְדָּא לְבְאֵר שֶׁבַע. וַיִּתִּיב אֲבָרְהָם בְּבְאֵר
שֶׁבַע: פ [עפטיד] ב) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּגֵד
לְאֲבָרְהָם לֵאמֹר הִנֵּה יְלִדָה מְלֻכָּה גַם־הוּא

רס"י

עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ שָׁנָה כְּמוֹ שֶׁפָּרְשָׁנוּ לְמַעַל
(כ"ג ל'): כ אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּגֵד
בְּשׁוּבוֹ מִהַר הַמּוֹרִיָּה הָיָה אֲבָרְהָם מְהַרְהַר
וְאֹמֵר אֵלָיו הָיָה בְּנִי שְׁחוּט כְּכֹר הָיָה הוֹלֵךְ
בְּלֹא בָנִים, הָיָה לִי לְהַשִּׂיאוּ אִשָּׁה מִבְּנוֹת עֵנֶר
אֲשֶׁכּוּל וּמִמֶּרָא, בְּשָׂרוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׁנֵלְדָה רִבְקָה בַת זֹוגֵל, וְהָיוּ אַחֲרֵי הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה הִרְהוּרֵי דְבָרִים שְׁהִיוּ עַל יְדֵי עֲקִידָה:

יז בְּרַךְ אֲבָרְכֶךָ. אַחַת לְאָב וְאַחַת לְבֶן:
וְהִרְבָּה אֲרֻבָּה. אַחַת לְאָב וְאַחַת לְבֶן:
יט וַיֵּשֶׁב אֲבָרְהָם בְּבְאֵר שֶׁבַע. לֹא יֵשִׁיבָה
מִמֶּשֶׁ, שְׁהָרִי בְּחִבְרוֹן הָיָה יוֹשֵׁב שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה
שָׁנִים לְפָנָי עֲקִידָתוֹ שְׁלִי־יִצְחָק, יֵצֵא מִבְּאֵר
שֶׁבַע וְהִלֵּךְ לוֹ לְחִבְרוֹן, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר
(לְעִיל כ"ג ל') וַיִּגֵר אֲבָרְהָם בְּאַרְץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים
רַבִּים, מִרְבִּים מִשְׁלִי־חִבְרוֹן הִרְאִשׁוּנִים, וְהֵם

תפסיר רס"ג

איציא. בנין לנחור אכיד: כא) עוץ בפרה ובזו אכיה. וקמואל אבי ארם: כב) וכשד וחזו. ופלדש וידלף. ובתואל: כג) ובתואל אולד רבקה. הולאי תמאניה ולדת מלכה. לנחור אכזי אברהים: כד) ואמתה אסמהא ראומה. ולדת הי איציא טבח וגחם ותחש ומעכה:

בנים לנחור אחיד: והוה. בתר פתגמיה האלין. ואתחוא לאברהם למימר. הא. ילידת מלכה אף היא. בנין לנחור אחוד: כא) את-עוץ בכרו ואת-בזו אחיו ואת-קמואל אבי ארם: ית עוץ בוכריה וית בזו אחוהי וית קמואל

אינע מתחילים מפינור מכאן.

אבוהי דארם: *כב) ואת-כשד ואת-חזו ואת-פלדש ואת-ידלף ואת-בתואל: וית כשד וית חזו. וית פלדש וית ידלף. וית בתואל: כג) ובתואל ילד את-רבקה שמנה אלה ילדה מלכה לנחור אחי אברהם: ובתואל אוליד ית רבקה. תמניא אלין ילידת מלכה. לנחור אחוהי דאברהם: כד) ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם-הוא את-טבח ואת-גחם ואת-תחש ואת-מעכה: ולחינתיה ושמה ראומה. וילידת

אף היא ית טבח וית גחם. וית תחש וית מעכה: פ פ פ

קמז פיסוקים סימן לפלואט

רס"י

גם היא. אף היא השותה משפחותיה שמונה בני גבירות וארבעה בני פלגשו: למשפחות אברהם שתיים עשרה, מה אברהם שנים עשר שבטים שיצאו מיעקב, שמונה בני הגבירות וארבעה בני שפחות, אף אלו חסלת פרשת וירא

ברכה ראשונה שקודם ההפטרות

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנַבִּיאִים טוֹבִים. וְרָצָה
בְּדַבְרֵיהֶם, הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
בְּמֹשֶׁה עַבְדּוֹ, וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנַבִּיאֵי הָאֵמֶת וְהַצְדִּיק: (א"ב)

הפטרות דזירא

במלכים ב' סימן ד'

וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי־הַנְּבִיאִים צִעָקָה אֶל־אֱלֹהֵי־שָׁמַיִם
לֵאמֹר עַבְדְּךָ אִישִׁי מִתּוֹ וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי עַבְדְּךָ
הָיָה יָרֵא אֶת־יְהוָה וְהַנְּשִׂיָה בָּא לְקַחַת אֶת־שְׁנֵי יְלָדָיו לִוְ
לְעַבְדִּים: וְאַתָּה חָדָא, מִנְּשֵׁי תַלְמִידֵי נְבִיאָא. מִצּוּחָא קָדָם אֱלֹהֵי־שָׁמַיִם,
לְמִימְרָא. עַבְדְּךָ עוֹבְדֵיָה בְּעַלְיָ, מִית. וְאַתּוּ יָדַעְתָּ. אֲרִי עַבְדְּךָ. הָוָה דְּחִיל
חַטָּאִין, מִן קָדָם יי. דְּכַד קִטִּילַת אֵיזוּבַל יְת נְבִיאָא דִּי דְּבַר מִנְּהוּן,
מֵאָה גְּבָרָא. וְאַטְמַרְנוּן, חַמְשִׁין חַמְשִׁין גְּבָרָא בְּמַעְרְתָא. וְהָוָה יְזַיֵּף,
וּמוֹכִיל לְהוּן. בְּדִיל דְּלֹא לְאוּכְלוּתְהוּן מִנְּכִסּוּהֵי דְּאַחָאָב, מִן קָדָם דְּאַנּוּן
אַנְסָא. וּכְעַן, רְשִׁיא אַתָּא. לְמַדְבַּר. יְת תַּרְיִן בְּנֵי לִיָּה, לְעַבְדִּין:
(תוספתא: עוד מאתן ושתין וחמשא זמנין צוחת אתת עובדיה כהאי גונא ולא הוה
משגח בה, ולא ידע מא למעבד לה. עד דאזלא לבי קברי, וקא צוחא ואמרא. מרי
מרי דחלא די, דחלא די. ואשתמע לה קלא מביני מיתיא מן הדין דחלא די, דקא
בעית. ארבעה אקרו, דחליא די. אברהם ויוסף, ואיוב ועובדיה. מתיבא ואמרא לא
בעינא אלא האי דכתיב ביה, דחלא די לחדא. וכד אודעוהא קבריה הות קא
מתפלשא בעפריה, וקא צוחא ואמרא. מרי מרי היכא רחצנך לי, בשעתא דדמכתא
ודמותא. כד אמרית לך למן את שביק לי, וית תרין בני. ואתיבתני, דרבון עלמא
רחצן לי. דאמר לי שבוק יתמד ואנא אקימנון וארמלתך, עלי תתרחיץ. וכד, לא
נהשכח משנייב. ויתמי נמי צוחי ואמרי קבלן אבא, קבלן אבא. אתיב עובדיה ואמר
לה זילי לגבי אלישע בפרתא דמשחא דאשתאר גביך, וליברכיך ביה. דאנא כד
אטמרתנהו למאה נבייא ונתנהו במערתא בלחמא ובמיא לא אטפנין בוציני
דמשחא מניהו, לא ביממא ולא בליליא. לדכר לי נביא מלי דידי לקדשא בריך
הוא וישלים לכו, מאי דאזיפתיה. דהכי אמר קרא דמוזיף למרי עלמא יי, כל מן
דמרחים על עניא ועל מספינא. ובכך אזלת ואודעתיה לאלישע, כלי האי: ע"ב.)

ב וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵלִישַׁע מַה אַעֲשֶׂה לָּךְ הַגִּידִי לִי מַה-יֵשׁ-
 (כ' לכו) לָּךְ בַּבַּיִת וְהִיא אָמְרָה אֵין לְשַׁפְּחָתְךָ כֹּל בַּבַּיִת כִּי
 אִם-אֶסּוּף שָׁמֹן: וְאָמַר לָהּ אֵלִישַׁע, מַה אַעֲבִיד לִיךְ. חוּא לִי. מַה
 אֵית לִיךְ, בַּבַּיִתָּא. וְאָמְרָת. לֵית לְאִמְתְּךָ כֹּל מְדַעַם, בַּבַּיִתָּא. אֵלֶּהִין,
 מְנָא דְּמִשְׁחָא: ג וַיֹּאמֶר לְכִי שְׂאֲלִי-לָּךְ פְּלִים מִן-הַחוּץ
 מֵאֵת כָּל- (כ' שכניכו) שְׂכַנְיָךְ פְּלִים רְקִים אֶל-תְּמַעִיטִי:
 וְאָמַר. אִיזִילִי שְׂאֲלִי לִיךְ מְנִין, מִן בְּרָא. מִן, כֹּל שִׁיבְבְכִי. מְנִין רִיקְנִין, לָא
 תִּזְעָרִין: ד וּבָאת וְסָגַרְתָּ הַדְּלֵת בְּעֶדְךָ וּבְעַד-בְּנֵיךָ
 וַיֵּצֵקְתָּ עַל כָּל-הַפְּלִים הָאֵלֶּה וְהַמָּלֵא תִּסְיַעִי: וְתִּהְיִין.
 וְתִּגִּיפִין דְּשָׂא, בְּאַפְךָ וּבְאַפֵּי בְּנֵךְ. וְתִּרְיָקִין מִשְׁחָא. עַל כָּל מְנִיָּא, הָאֵלֶּיךָ.
 וּמְנָא דִּיתְמַלִּי, תִּסְלָקִין: ה וְתִלְךְ מֵאֵתוֹ וְתִסְגֹּר הַדְּלֵת בְּעֶדְךָ
 וּבְעַד בְּנֵיךָ הֵם מַגִּישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא (כ' מיצקת) מוֹצֵקְתָּ:
 וְאִזְלַת, מְלֹתֶיהָ. וְאַגְפַת דְּשָׂא. בְּאַפֶּה, וּבְאַפֵּי בְּנֵהָ. אֲנֹן. מְקַרְבִּין לָהּ
 מְנִיָּא, וְהִיא מְרִיקָא מִשְׁחָא: ו וְיִהִי | כְּמִלְאֵת הַפְּלִים וְהִיא אָמְרָה
 אֶל-בְּנֵהּ הַגִּישָׁה אֵלַי עוֹד פְּלִי וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵין עוֹד פְּלִי
 וַיַּעֲמֵד הַשָּׁמֹן: ז וְהָוָה, כְּמִשְׁלַם מְנִיָּא. וְאָמְרָת לְבֵרָה קְרִיב לִי עוֹד,
 מְנָא. וְאָמַר לָהּ. לֵית עוֹד, מְנָא. וּפְסַק, מִשְׁחָא: ח וְתִבָּא וְתִגַּד
 לְאִישׁ הָאֵלֶּהִים וַיֹּאמֶר לְכִי מְכַרִי אֶת-הַשָּׁמֹן וְשַׁלְּמִי
 אֶת- (כ' נשיכו) נְשִׂיךְ וְאֵת (כ' בניכו) וּבְנֵיךָ תַּחֲיִי בְּנוֹתֶיךָ:

א. מקצת קהילות עוהגים לומר תוספתא זו במקום תרגום של פסוק ו'.
 ז. וְהָוָה, כְּמִשְׁלַם מְנִיָּא. וְאָמְרָת לְבֵרָה קְרִיב לִי עוֹד, מְנִי תְּבִירִי דְּחִסְפָּא. דְּמִן דְּגִזַּר עַל
 מְנִין רִיקְנִין דִּיתְמַלּוֹן יִגְזַר עַל מְנִין תְּבִירִין, וְיִתְקַנּוּן. וְהָוָה לְקִיט מְנִי תְּבִירִי וּמִשְׁוֵי חַד
 עַל חַד, וּמִתְחַבְּרִי כְּמִמְרָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְעַמּוּדָא דְּמִשְׁחָא, טִיף עַל כְּלָחוּן. עַד
 דְּשַׁלְּמוּ, כָּל פְּסָקֵי מְנִיָּא. אָמַר בְּרָה, לֵית עוֹד מְנָא. וְשָׁמַע עַמּוּדָא דְּמִשְׁחָא, וּפְסַק:

ז. וְלֵךְ הַדְּקוּחִק: ב וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵלִישַׁע. תִּיבַת וַיֹּאמֶר בְּטָרַס:

וְאֵתָת. וְחֻיָּאת, לְנַבְיָא דִּי. וְאָמַר. אִיזִיל, זְבִינִי יַת מִשְׁחָא. וְשְׁלָמִי,
 לְמַרְי חֻבְתִּיד. וְאֵת וּבְנָךְ. תַּתְּפַרְנְסִין, בְּמָא דִּישְׁתָּאֵר: ^ה וַיְהִי הַיּוֹם
 וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל-שׁוֹנִם וְשֵׁם אִשָּׁה גְדוֹלָה וַתַּחְזֹק-בּוֹ
 לֶאֱכֹל-לֶחֶם וַיְהִי מִדֵּי עָבְרוּ יָסַר שָׁמָּה לֶאֱכֹל-לֶחֶם: וַהֲוָה
 יוֹמָא, וַעֲבַר אֱלִישָׁע לְשׁוֹנִם. וַתִּמָּן אֶתְתָּא, דְּחָלַת חֲטָאִין. וְאֶתְקִיפַת בֵּיהּ,
 לְמִיכַל לַחְמָא. וַהֲוָה, בְּזִמְן מַעֲדוּהִי. מִתְּפַנִּי לְתַמָּן, לְמִיכַל לַחְמָא:
^ט וַתֹּאמֶר אֶל-אִשָּׁה הַגְּהֵ-נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים
 קָדוֹשׁ הוּא עָבַר עָלֵינוּ תָּמִיד: וְאָמַרְת לְבַעֲלָהּ. הָא כָּעַן יָדַעְנָא.
 אַרִי נְבִיָּא דִּי, קְדִישָׁא הוּא. מִתְּפַנִּי לְוַתְנָא, תְּדִירָא: ^י נַעֲשֶׂה-נָּא
 עֲלִית-קִיר קְטַנָּה וְנָשִׁים לוֹ שָׁם מְטָה וְשִׁלְחָן וְכֶסֶף
 וּמְנוֹרָה וְהִיָּה בְּבֵאוֹ אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה: נַעֲבִיד בְּעֵן עֲלִית
 בְּתֵלָא, זַעֲרָא. וְנַתְקִין לִיהּ תַמָּן, אֶתֶר. עֲרָסָא וּפְתוּרָא, וְכֶרְסֵיא וּמְנַרְתָּא.
 וַיְהִי בְּמִיתוּהִי לְוַתְנָא, יַתְּפַנִּי לְתַמָּן: ^{יא} וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּבֵא שָׁמָּה וַיָּסַר
 אֶל-הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב-שָׁמָּה: וַהֲוָה יוֹמָא, וְעַל לְתַמָּן. וְזָר לְעֲלִיתָא,
 וַיִּשְׁכַּב תַּמָּן: ^{יב} וַיֹּאמֶר אֶל-גִּיחֲזִי נַעֲרוּ קְרָא לְשׁוֹנְמִית הַזֹּאת
 וַיִּקְרָא-לָהּ וַתַּעֲמֵד לְפָנָיו: וְאָמַר, לְגִיחֲזִי עוֹלִימִיָּה. קְרִי,
 לְשׁוֹנְמִיתָא הָדָא. וּקְרָא לָהּ. וְקָמַת, קְדַמוּהִי: ^{יג} וַיֹּאמֶר לוֹ אָמַר-נָּא
 אֵלֶיָּהּ הֲנֵה חֲרָדַת אֵלֵינוּ אֶת-כָּל-הַחֲרָדָה הַזֹּאת מֵה

א. מקצת קהילות נוהגים לומר תוספתא זו במקום תרגום של פסוק ז'.
 וכד אתרְחִיש לָהּ הָהוּא נִסָּא אֶתְת לֹת נְבִיָּא דִּי, וְאָמַרְת. אֵית עָלִי עֲסוּר מֵהַאֲנִי
 מִשְׁחָא, אוֹ לָא. אָמַר לָהּ בַעֲלִיד זֶן יַת נְבִיָּא דִּי, בְּמִלְתָּא דְלָפָא עֲלֵה עֲסוּרָא. וְאַף
 אֵת לִית עַל מִשְׁחִיד עֲסוּר, דְּמִן נִסָּא הוּא. הַדְרָא וְאָמַרָא לִיהּ מָא נַעֲבִיד מִבְּנוּהִי
 דְאַחְאָב, אִי שְׁמַעִי עָלִי וְאַנְסִי לִי. מִתִּיב וְאָמַר לָהּ מִן דְּסַגְר פּוֹם בְּלִבֵּי דְמַעֲרִים, וְעֵתִיד
 לְמַסְגַּר פּוֹם אַרְיוּתָא דְדַנְיָאֵל. יְטַמְטִים עֵינֵיהוֹן דְּבִנֵי אַחְאָב וַיִּסְגַּר אַדְנִיָּהוֹן, דְּלָא
 לְאַבְאָשָׁא לִיד, בְּכִין יְהַבַת אוֹדִיתָא וְתִשְׁבַּחְתָּא, וְאַזְלַת:

זֶלְק הַדְּקָדוּקָא: הֲנֵה חֲרָדַת אֵלֵינוּ. אִין פְּסִיק אַחַר תִּיבַת הַנָּה:

לַעֲשׂוֹת לָךְ הֵישׁ לְדַבֵּר-לָךְ אֶל-הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל-שֶׁר
 הַצָּבָא וְתֹאמַר בְּתוֹךְ עַמִּי אֲנֹכִי יִשְׁבֶּת: וְאָמַר לִיה. אִימַר כְּעַן
 לִי הָא עֲסִיקַת לְנָא, יָת כָּל עֲסִקָא הָדָא. מָא, לְמַעְבַּד לִיד. הַפְּתָגְס אִית
 לִיד, לְמַלְלָא עִם מַלְכָא. אוֹ, עִם רַב חִילָא. וְאָמַרְתָּ. בְּגוֹ עֲסִקֵי עַמִּי, אָנָּא
 מְסוּבָרָא: ^ד וְיֹאמֶר וּמָה לַעֲשׂוֹת לָהּ וְיֹאמֶר גִּיחֹזִי אָבֵל בֶּן
 אִינֹן-לָהּ וְאִישָׁהּ זָקֵן: וְאָמַר. וּמָא, לְמַעְבַּד לָהּ. וְאָמַר גִּיחֹזִי. בְּקִשְׁטָא.
 בַּר לִית לָהּ, וּבַעֲלָהּ סִיב: ^ט וְיֹאמֶר קָרָא-לָהּ וְיִקְרָא-לָהּ
 וְתַעֲמִד בַּפֶּתַח: וְאָמַר, קָרִי לָהּ. וְיִקְרָא לָהּ. וְקַמַת, בְּתַרְעָא:
^ט וְיֹאמֶר לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חֲזִיה (כ' אַתִּי) אֶתְ חַבְקַת בֶּן
 וְתֹאמֶר אֶל-אֲדָנִי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל-תְּכֹזֵב בְּשַׁפְּחַתְךָ:
 וְאָמַר. לְזַמְנָא הָדָא, כְּעַדְדִן דְאַתּוֹן קִימִין. תְּהֵן, מְחַבְּקָא בְרָא. וְאָמַרְתָּ.
 בְּבַעו רַבּוֹנִי, נְבִיא דִיִּי. לָא יִתְכַדֵּב פְּתַגְמָא, בְּאַמְתְּךָ: ^ד וְתִהֵר
 הָאִשָּׁה וְתִלְד בֶּן לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חֲזִיה אֲשֶׁר-דְּבַר אֱלִיָּה
 אֱלִישִׁעַ: וְעַדִּיאַת אַתְתָּא, וְיִלִּידַת בַּר. לְזַמְנָא הָדִין, כְּעַדְדִן דְהִיא קִימָא.
 דְמַלִּיל עִמָּהּ, אֱלִישִׁעַ: ^ה וְיִגְדַל הַיֶּלֶד וְיִהִי הַיּוֹם וְיֵצֵא
 אֶל-אָבִיו אֶל-הַקְּצָרִים: וּרְבָא רַבִּיא. וְהוּהּ יוֹמָא. וּנְפַק לְוַת אַבּוּהִי,
 לְוַת חֲצוּדִיא: ^ו וְיֹאמֶר אֶל-אָבִיו רֵשִׁי | רֵשִׁי וְיֹאמֶר
 אֶל-הַנְּעַר שְׂאֵהוּ אֶל-אִמּוֹ: וְאָמַר לְאַבּוּהִי, רֵשִׁי רֵשִׁי. וְאָמַר,
 לְעוֹלִימָא. סַבְהִי, וְאוּבְלֵהִי לְאַמִּיה: ^ז וְיִשְׂאֵהוּ וְיִבְאֵהוּ אֶל-אִמּוֹ
 וְיֵשֵׁב עַל-בְּרֵכִיהָ עַד-הַצְּהָרִים וְיָמַת: וְנִסְבִּיה. וְאוּבְלִיה,
 לְאַמִּיה. וְיִתִּיב עַל בְּרֵכָהּ. עַד עַדְדִן טִיְהָרָא, וּמִית: ^כ וְתַעֲלִ
 וְתִשְׁכַּבְהוּ עַל-מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים וְתִסְגַּר בְּעַדּוֹ וְתֵצֵא:
 וּסְלִיקַת, וְאַשְׁכִּיבַתִּיה. עַל עַרְסָא, דְנְבִיא דִיִּי. וְאַגְפַת בְּאַפּוּהִי, וּנְפַקַת:

כב ותקרא אל-אישה ותאמר שלחה נא לי אחד
 מן-הנערים ואחת האתנות וארוצה עד-איש האלהים
 ואשובה: וקרת לבעלה. ואמרת. שדר בען לי, חד מן עולימא.
 וחדא, מן אתנא. ואתמטי, לות נביא די, ואתוב: כג ויאמר מדיע
 (כ' אתי הלכתו) את הלכת אליו היום לא-חדש ולא שבת
 ותאמר שלום: ואמר. מדין. את אזלא לותיה, יומא די. לא ירת,
 ולא שבא. ואמרת, שלום: כד ותחבש האתון ותאמר
 אל-נערה נהג ולך אל-תעצר-לי לרפב פי אם-אמרתי
 לך: וריות אתנא. ואמרת לעולימה, דבר ואיזיל. לא תדחק עלי,
 למרפב. אלהין, כד אימר לך: כה ותלך ותבוא אל-איש
 האלהים אל-הר הפרמל ויהי פראות איש-האלהים
 אתה מנגד ויאמר אל-גיחזי נערו הנה השונמית הלז:
 ואזלת. ואתת. לות נביא די, לטור פרמלא. והוה כד חוא נביא די
 יתה, מקביל. ואמר, לגיחזי עולימיה. הא, שונמיתא דיכי: כז עתה
 רויץ-נא לקראתה ואמר-לה השלום לך השלום לאישך
 השלום לילד ותאמר שלום: בען, רהוט בען לקדמותה. ואימר
 לה. השלם ליד. השלם לבעליך, השלם לרביא. ואמרת, שלום:
 כח ותבא אל-איש האלהים אל-הר ותחזק ברגליו
 ויש גיחזי להדפה ויאמר איש האלהים הרפה-לה
 כי-נפשה מרה-לה ויהוה העלים מפני ולא הגיד לי:
 ואתת. לות נביא די, לטורא. ואתקיפת, ברגלוי. וקריב גיחזי,
 למדחה. ואמר נביא די שבוק מנה, ארי נפשה מריא לה. ומן קדם יי,

זולק הדקדוק: כ להדפה. הפ"א רפה: העלים. העי"ן בשוא לבד והוא נח, וכן נמסר בפרשת
 קדושים (ויקרא כ-ד):

אַתְּפָסָא מִנִּי וְלֹא אֶתְחַוֵּא, לִי: כֹּה וְתֹאמֶר הִשְׁאַלְתִּי בֶן מֵאֵת
 אֲדֹנָי הַלּוֹא אֲמַרְתִּי לֹא תִשְׁלַח אֹתִי: וְאָמַרְתָּ. הַשְׁאִילִית
 בְּרָא, מִן רַבּוּנִי. הֲלֹא אֲמַרְתִּי לְךָ, אִם מִתִּיחֵיב לִי בֵּר קִיָּם וְאִם לֹא, לֹא
 תִּנְסִיס יָתִי: כֹּס וַיֹּאמֶר לְגִיחְזִי חֲגַר מִתְּנִיד וְקַח מִשְׁעֲנַתִּי
 בְּיַדְךָ וְלִדְךָ כִּי תִמְצָא-אִישׁ לֹא תִבְרַכְנוּ וְכִי-יִבְרַכְךָ אִישׁ
 לֹא תִעֲנֶנּוּ וְשִׁמַּת מִשְׁעֲנַתִּי עַל-פְּנֵי הַנְּעֵר: וְאָמַר לְגִיחְזִי, זְרוּ
 חֲרָצֵךְ. וְסַב חֲטְרֵי בִידְךָ, וְאִיזִיל. אֲרִי תִשְׁכַּח גְּבַר, לֹא תִשְׁאַל בְּשִׁלְמִיָּה.
 וְאֲרִי יִשְׁאַל בְּשִׁלְמֵךְ גְּבַר, לֹא תִתִּיבְנִיָּה. וְתִשׁוּי חֲטְרֵי, עַל אִפִּי רַבִּיָּא:
 ל וְתֹאמֶר אִם הַנְּעֵר חִי-יְהוּהוּ וְחִי-נַפְשֵׁךְ אִם-אֲעֻזְבְּךָ וְיָקָם
 וְיִלְדְךָ אַחֲרֵיהָ: וְאָמַרְתָּ, אֲמִיָּה דְרַבִּיָּא. קִיָּם הוּא יְיָ וְחִי נַפְשֵׁךְ, אִם
 אֲשַׁבְּקֶנְךָ וְיָקָם, וְאִזְל בְּתִרְהָא: לֹא וְגִיחְזִי עֵבֶר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׂם
 אֶת-הַמִּשְׁעֲנַת עַל-פְּנֵי הַנְּעֵר וְאִין קוֹל וְאִין קֶשֶׁב וַיִּשָּׁב
 לְקִרְאָתוֹ וַיִּגְד־לוֹ לֵאמֹר לֹא הִקִּיץ הַנְּעֵר: וְגִיחְזִי עֵבֶר
 קְדָמִיָּהוֹן. (תוספתא וְאֲשַׁכַּח אֲרִיא מִיָּתָא בְּאוֹרְחָא וְשׁוּי עֲלוּהִי חֲטָרָא בְּדִיל לְנַסּוּי
 בִּיָּה, וְאֲחִיָּיָה. וּמִשׁוֹם דְּעֵבֶר עַל מְלֵי רַבִּיָּה וְלֹא עֵבֶר כַּד פְּקַדִּיָּה אֲזַל) וְשׁוּי יָת
 חֲטָרָא, עַל אִפִּי רַבִּיָּא. וְלִית קַל, וְלִית דְּמַצִּית. וְתַב לְקַדְמוֹתִיָּה, וְחִוִּי לִיָּה
 לְמִיָּמָר. לֹא אַתְעֵר, רַבִּיָּא: לֵב וַיָּבֵא אֱלִישָׁע הַבֵּיתָה וְהִנֵּה
 הַנְּעֵר מֵת מְשָׁכַב עַל-מִטָּתוֹ: וְאַתָּא אֱלִישָׁע, לְבֵיתָא. וְהָא
 רַבִּיָּא, מִית. רְמִי, עַל עַרְסִיָּה: לֵב וַיָּבֵא וַיִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בְּעַד
 שְׁנֵיהֶם וַיִּתְפַּלֵּל אֶל-יְהוָה: וְאַתָּא. וְאִגְרַף דְּשָׂא, בְּאִפִּי תִרְוִיָּהוֹן.
 וְצִלִּי, קָדָם יְיָ: לֵב וַיַּעַל וַיִּשְׁכַּב עַל-הַיֶּלֶד וַיִּשְׂם פְּיוֹ עַל-פְּיוֹ
 וְעֵינָיו עַל-עֵינָיו וְכַפָּיו עַל- (כ' כפו) כַּפָּיו וַיִּגְהַר עָלָיו
 וַיַּחֵם בְּשַׁר הַיֶּלֶד: וְסָלִיק, וְשָׁכַב עַל רַבִּיָּא. וְשׁוּי פְּמִיָּה עַל פְּמִיָּה.
 וְעֵינוּהִי עַל עֵינוּהִי, וַיְדוּהִי עַל יְדוּהִי. וְאַלְהִית, עֲלוּהִי וְחָם, בְּסָרָא דְרַבִּיָּא:

לָהּ וַיָּשֶׁב וַיֵּלֶךְ בְּבֵית אַחַת הַנָּה וְאַחַת הַנָּה וַיַּעַל וַיִּגְהַר
עָלָיו וַיִּזְרַר הַנְּעַר עַד-שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנְּעַר
אֶת-עֵינָיו: וְתָב, וְהָלִיךְ בְּבֵיתָא. זְמַנָּא חֲדָא לְכָא, וְזְמַנָּא חֲדָא לְכָא.
וּסְלִיק, וְאַלְהִית עֲלוּהִי. וְאַתְמַקֵּק רַבִּיָּא, עַד שֶׁבַע זְמַנִּין, וּפְתַח רַבִּיָּא, יַת
עֵינוּהִי: לָהּ וַיִּקְרָא אֶל-גִּיחֲזִי וַיֹּאמֶר קְרָא לְשִׁנְמֵית הַזֹּאת
וַיִּקְרָאָהּ וַתָּבֵא אֵלָיו וַיֹּאמֶר שְׂאֵי בְנָךְ: וַקְרָא לְגִיחֲזִי. וַאֲמַר,
קְרִי לְשִׁנְמֵיתָא הָדָא. וַקְרָא לָהּ, וְאַתָּת לְקַדְמוּהִי. וַאֲמַר, סְבִי בְרִיךְ:
לָהּ וַתָּבֵא וַתִּפֹּל עַל-רַגְלָיו וַתִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה וַתִּשָּׂא אֶת-
בָּנָהּ וַתַּעֲבֹד: וְאַתָּת, וּנְפֹלַת קָדָם רַגְלוּהִי. וּסְגִידַת, עַל אֶרְעָא. וּנְסִיבַת
יַת בְּרָהּ, וּנְפִקַת:

(גְּאָלְנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יי צְבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ קְדִישָׁא, דִּישְׂרָאֵל:)

על דא יתברך וישתבח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׁא. דִּי לְעִילָא, חֵיא וְקִימָא. מְבָרַךְ הוּא לְעָלַם,
וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

תפסיר רס"ג

למנחת שבת
ושני וחמישי
גדה

כג א) פְּכָאן עֶמֶר שְׂרָה. מְאִיָּה
וְסַבְעָה וְעֶשְׂרִין סְנָה. סְנֵי
חִיּוֹתָהָא: ב) וּמְאִתַּת שְׂרָה. פִּי
קְרִית אַרְבַּע. הֵיא חֲפְרָא פִּי

כג וַיְהִיו חַיֵּי שְׂרָה מֵאָה
שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע
שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שְׂרָה: וְהוּוּ חַיֵּי

שְׂרָה. מְאָה וְעֶשְׂרִין וְשֶׁבַע שָׁנִין. שְׁנֵי חַיֵּי שְׂרָה: ב וְתַמַּת שְׂרָה

רס"י

כג 6 וַיְהִיו חַיֵּי שְׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים
שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים. לְכַף נִכְתָּב שָׁנָה בְּכָל
כָּלָל וּכְלָל, לֹאמַר לָךְ שְׁכָל אֶחָד גִּדְרָשׁ
לְעַצְמוֹ, בֵּת מְאָה כָּבֵת עֶשְׂרִים לְחֻטָּא, מַה
בֵּת עֶשְׂרִים לֹא חֻטָּא, שְׁהָרִי אִינָה בֵּת
עֲנֻשִׁין, אִף בֵּת מְאָה כָּלָא חֻטָּא, וּבֵת עֶשְׂרִים
כָּבֵת שֶׁבַע לִיּוֹפִי: שְׁנֵי חַיֵּי שְׂרָה. כָּלָן שׁוּיָן
לְטוֹבָה: ז בְּקְרִית אַרְבַּע. עַל שֵׁם אַרְבַּע